

Π ΒΑΡΟΥΧ

(ΣΥΡΙΑΚΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙ ΤΟΥ ΒΑΡΟΥΧ)

(Εισαγωγή — Απόδοσις τοῦ Κειμένου — Σχόλια)

Υ Π Ο

ΣΑΒΒΑ ΧΡ. ΑΓΟΥΡΙΔΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

1. Χειρογραφικὴ Παράδοσις, Γλῶσσα, Περιεχόμενον, Χαρακτήρας τοῦ ἔργου καὶ Πηγές.

Πρόκειται περὶ ἑνὸς ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα ἰουδαϊκὰ κείμενα. Εἴτε προηγεῖται, ὅπως φαίνεται πιθανότερον, εἴτε ἔπεται τοῦ χρόνου συγγραφῆς τοῦ 4 Ἔσδρα, τὸ κείμενον αὐτὸ εἶναι ἀδιάσειστο δεῖγμα ὑψηλῆς στάθμης θρησκευτικῆς ζωῆς καὶ θεολογικῆς προσπάθειας ἐντὸς τοῦ συγχρόνου πρὸς τὴν Καινὴ Διαθήκη ἰουδαϊσμοῦ, μὲ στοιχεῖα μάλιστα ἐμφανῆ ἀντιπαραβολῆς εἰς διάφορα σημεῖα πρὸς τὴν νέα πίστιν τῶν χριστιανῶν. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, μαζὶ μὲ τὸν 4 Ἔσδρα, ἀποτελοῦν τὰ ἀξιολογώτερα θεολογικὰ κείμενα τοῦ θνήσκοντος ἀποκαλυπτικοῦ ἰουδαϊσμοῦ, πρὶν παραλάβῃ τὴν σκυτάλην ἢ παραδοσιακὴν νομικιστικὴν παράδοσιν τοῦ ραββινικοῦ ἰουδαϊσμοῦ, πού ἀπόθεσε ἀνεξίτηλη τὴ σφραγίδα τῆς εἰς τὴν παραπέρα ἐξέλιξι τοῦ ἰουδαϊσμοῦ ἀπὸ τὸ δεύτερον μισθὸν τοῦ β' αἰ. μ.Χ. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι αὐτονόητος ἡ σπουδαιότητα τοῦ Συριακοῦ ἢ Π Βαρούχ διὰ τὴν κατανόησιν τῆς Κ. Διαθήκης καὶ, εἰς ὠρισμένον μέτρον, τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχικοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἡ Χειρογραφικὴ Παράδοσις τοῦ Συριακοῦ Βαρούχ εἶναι πτωχή. Διὰ τὰ κεφ. I - LXXVII ἔχομε μόνον ἓνα χειρόγραφο πού ἐξέδωκε τὸ 1871 ὁ Ceriani εἰς τὰ Monumenta Sacra et Profana V, II 113-80. Τὰ κεφ. LXXIII-LXXXVI, ἡ ἐπιστολὴ δηλ. πρὸς τὶς 9 καὶ ἡμίσεια φυλὰς εἰς τὴν Βαβυλωνίαν εἶναι γνωστὴ καὶ ἀπὸ ἄλλα χειρόγραφα. Δὲν ἔχει νόημα νὰ εἰσέλθωμε ἐδῶ σὲ λεπτομέρειας. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Βαρούχ φέρονται διάφορα κείμενα. Ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη εἶναι νὰ ἴσῃ νὰ διακρίνει μὲ σαφήνεια πόσα τέτοια κείμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βαρούχ ἔχομε σήμερον στὴ διάθεσί μας: (α) Τὸ βιβλίον «Βαρούχ» πού περιέχεται εἰς τὸ κείμενον τῶν Ο', ἔργο τοῦ προσώπου πού φέρεται ὡς γραμματεὺς τῶν προφητειῶν τοῦ Ἱερεμίου (Μασσ. 45,1 ἐξ. «Ὁ λόγος δὲν ἐλάλησεν Ἱερεμίας ὁ Προφήτης πρὸς Βαρούχ υἱὸν Νηρίου, ὅτε ἔγραφε τοὺς λόγους τούτους ἐν τῷ βιβλίῳ ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τετάρτῳ Ἰωακείμ υἱῷ Ἰωσία βασιλέως Ἰουδα...»). (β) Τὸ Π Βαρούχ ἢ ἡ Συριακὴ Ἀποκάλυψι Βαρούχ, πού ὅπως εἶπαμε, σῴζεται εἰς συριακὴν μετάφρασιν ἑνὸς χειρογρ. τοῦ 6 αἰ. Ἑλληνικὸ ἀπόσπασμα τῶν κεφ.

XII 1-13 καὶ XIV 1-2 ἀνεκαλύφθη τὸ 1897· ἔχει ἐκδοθεῖ μὲ τοὺς παπύρους τῆς Ὁξυρύγχου καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ 5 ἢ τὸ τέλος τοῦ 4 αἰ. μ.Χ. Φαίνεται ὅτι καὶ τὸ συριακὸ καὶ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο ἀποδίδουν κοινὸ ἑλληνικὸ χειρόγραφο. Τὸ συριακὸ κείμενο διετηρήθη εἰς τὴν ἱερὰ συριακὴ Βίβλο Peshitto, τοῦ 6 αἰ., ὅπου ἀκολουθεῖ τὸν 4 Ἔσδρα καὶ προηγεῖται τῶν Παραλειπομένων τοῦ Ἱερεμία. Ἐπὶ πλέον εἰς δύο Λεξιονάρια τῶν Ἰακωβιτῶν, τοῦ 13 αἰ., παραθέτονται τὰ κεφ. XLIV 9-15 καὶ LII 1-LIII 2. Διὰ τὸ λόγος αὐτὸ ὁ Denis (Introduction ..., σελ. 183) δὲν νομίζει ὅτι εἶναι ἡ Συριακὴ Ἀποκάλυψις ποὺ κατατάσσεται εἰς τὰ Ψευδεπίγραφα εἴτε εἰς τὴν στιχομετρία τοῦ Νικηφόρου εἴτε εἰς τὴν Σύνοψιν τοῦ Ψευδοαθανασίου: «Πρόκειται ἴσως περὶ ἄλλου βιβλίου τοῦ Βαρούχ». Εἰς τὴν συριακὴ ἀποκάλυψιν Βαρούχ LXXVII 12·7·19 ἐξαγγέλλεται ἀποστολὴ ἐπιστολῆς καὶ πρὸς τὶς δύο καὶ ἡμίσεια φυλές, ἡ ὁποία ὅμως ἀπουσιάζει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ Charles ὅτι τὰ κεφ. I,1-3· III,9-IV,29 διασώζουσι τμῆμα τῆς χαμένης αὐτῆς ἐπιστολῆς κερδίζει ὅλο καὶ περισσότερο ἔδαφος. (γ) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἀποκάλυψις τοῦ Βαρούχ ἢ III Βαρούχ. Τὸ κείμενον αὐτό, χριστιανικὴ ἐπεξεργασία παλαιότερου ἰουδαϊκοῦ κειμένου τοῦ β' αἰ., εἰς τὴν παροῦσα συλλογὴ ἀκολουθεῖ τὴν ἔκδοσιν τοῦ II Βαρούχ. (δ) Ὁ Charles κατατάσσει στὴν ἴδια κατηγορίαν καὶ τὰ Παραλειπόμενα Ἱερεμίου, ποὺ ἐξέδωκε ὁ Ceriani τὸ 1868 εἰς τὰ Mon. Sacra V 11-18, καὶ ἔχουσι καὶ αὐτὰ ἀρχικὸ ἰουδαϊκὸ ἀπόκρυφο χαρακτῆρα, ὅπως ὁ II Βαρούχ. (ε) Τὰ περὶ μειώσεως τῆς σοφίας εἰς τὰ Testimonia 3,29 τοῦ Κυπριανοῦ, συγγενῆ πρὸς τὴν Ἀποκ. Βαρούχ X/VIII 33-36 ἀποδίδονται εἰς «Ἀποκάλυψιν», ἡ ὁποία πρέπει μᾶλλον νὰ ταυτίζεται πρὸς τὴν ὑπάρχουσα συριακὴ μετάφρασιν τοῦ κειμένου. (στ) Εἰς τὰ «Φιλοσοφούμενα τοῦ Ἰππολύτου V 24-27 γίνεται μνεία Γνωστικοῦ Βιβλίου τοῦ Βαρούχ. (ζ) Ἐνα ἄλλο, τέλος, βιβλίον τοῦ Βαρούχ μνημονεύεται εἰς τὴν Altercatio Simonis Judaei et Theophili Christiani, ποὺ δὲν φαίνεται νὰ σχετίζεται πρὸς τὴν παροῦσα Ἀποκάλυψιν (βλ. Harnack, Texte und Untersuchungen, τόμ. I, κεφ. 3, 1883).

Ὡς πρὸς τὴ γ λ ὦ σ σ α, ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἑλληνικοῦ παπύρου τῆς Ὁξυρύγχου ἀπὸ τοὺς Grenfeld καὶ Hunt, οἱ ἐρευνηταὶ εἶχαν πεισθῆ ὅτι ἡ συριακὴ μετάφρασις εἶχε στηριχθῆ εἰς προηγούμενη ἑλληνικὴ μετάφρασιν τοῦ ἔργου. Μερικοὶ μάλιστα, συμπεριλαμβανομένου τότε καὶ τοῦ Charles, ἐπίστευσαν ὅτι ἡ Ἀποκάλυψις Βαρούχ ἐγράφη ἀρχικῶς ἑλληνιστί. Αἱ ἐργασίαι ὅμως τῶν Wellhausen (Skizzen und Verarbeiten, VI 234), τοῦ Ryssel (Apokrypha und Pseudepigr. A.T., 1900, II 411) καὶ τοῦ Ginzberg (Jewish Encyclop. II 555) ἐπεισαν ὅτι τὸ ἀρχικὸ κείμενον ἐγράφη ἑβραϊκά. Τὰ κύρια ἐπιχειρήματα ποὺ προσάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἦσαν τὰ ἑξῆς: (α) Ὅτι ἰσχύει περὶ τοῦ 4 Ἔσδρα, θυγατρικοῦ ἔργου, πρέπει νὰ δεχθοῦμε καὶ διὰ τὴν Ἀποκάλυψιν Βαρούχ. (β) Αἱ παραθέσεις

ἀπὸ τὴν Π.Δ. συμφωνοῦν μὲ τὸ μασσορητικὸ κείμενο, ἐκτὸς μιᾶς περιπτώσεως. (γ) Ὑπάρχουν πολλὰ παρονομασιακά, πού ἀνακαλύπτουμε περὶ τίνος πρόκειται μόνο εἰς τὸ ἑβραϊκὸ τους ὑπόβαθρο. (δ) Πολλὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἔργου διειρηθήθησαν εἰς τὴν Ταλμουδική καὶ Ραββινική φιλολογία. (ε) Ἀκατάληπτες εἰς τὴν συριακὴ μετάφρασι ἐκφράσεις ἤμποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν, καὶ τὸ κείμενο νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὸ ὑπόβαθρο τοῦ ἑβραϊκοῦ. (Λεπτομέρειες βλ. εἰς τὸν Charles, ἔνθ' ἄν., σελ. 472-474). Ἀμφιβολίες περὶ τοῦ ἂν ἡ ἀποψη αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ βλ. P. Bogaert, *Apocalypse de Baruch*, Tome I, Ed. du Cerf, 1969, σελ. 353-380. Ὁ Bogaert εἶναι ὑπὲρ ἐνὸς σημιτίζοντος ἑλληνικοῦ πρωτοτύπου, χωρὶς νὰ ἀποκλείει ἐντελῶς τὴ δυνατότητα ἐνὸς ἀρχικοῦ κειμένου.

Ἐκτὸς τῆς λατινικῆς μεταφράσεώς του ἀπὸ τὸ Ceriani τὸ ἔργο μεταφράσθηκε καὶ εἰς τις κύριες δυτικοευρωπαϊκὰς γλώσσας ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰ. Βλ. Βιβλιογραφία στὸν J. Charlesworth, "LXX, The Pseudepigrapha and Modern Research", 1976, σελ. 84-86.

Ἡ ἀνάλυσι τοῦ Περιεχομένου τοῦ ἔργου δὲν εἶναι οὔτε αὐτόνογη οὔτε εὐκόλη. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν ἐρευνητῶν. Ὁ μακαρίτης Βασ. Ἰωαννίδης παραιτεῖται ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἀπόπειρα ἀναλύσεως (Θ.Η.Ε., τόμ. 3). Ὁ συνάδελφος κ. Χαστούπης διαιρεῖ τὸ βιβλίον εἰς τρία μέρη: (α) Εἰς τὰ κεφ. 1-12 ἐκτίθεται ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ ἀγγέλου καὶ ὄχι ὑπὸ τῶν ἔθρῶν Βαβυλωνίων. (β) Εἰς τὰ κεφ. 13-76, πού ἀποτελοῦν τὸ κύριον μέρος τοῦ ἔργου, ὑπὸ μορφή διαλόγου-προσευχῆς-ὀράσεως καὶ παραινέσεως, ἐξετάζεται ἡ αἰτία τῆς τιμωρίας τοῦ Ἰσραήλ, πού κάνει τὰ ἔθνη νὰ θριαμβεύουν, καὶ ἐξαγγέλλεται ἡ ἐπιχειμένη τελικὴ κρίσι τοῦ Θεοῦ. (γ) Τὰ κεφ. 77-87 περιέχουν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τις ἐννέα καὶ ἡμίσεια φυλές, οἱ ὁποῖες προτρέπονται εἰς μετάνοια καὶ εἰς τὴν τήρησι τοῦ Νόμου (Εἰσαγωγή εἰς τὴν Π.Δ., Ἐν Ἀθήναις 1981, σελ. 503). Ἄλλοι (Schürer, *Geschichte*, I, σελ. 305-309· Charles, σελ. 475· Pflöger, R.G.G., 3, 902) ἐπιχειροῦν ἑπταμερῆ διαίρεσι τοῦ ἔργου (ὅπως μερικοὶ δέχονται καὶ εἰς τὸν 4 Ἔσδρα) καὶ προχωροῦν εἰς ἀποκατάστασι τοῦ κειμένου συμφώνως πρὸς τὴν ἐξάκις (;) ἀπαιτούμενη κατὰ διαστήματα ἀπὸ τὸ Θεὸ νηστεία ἀπὸ μέρους τοῦ Βαρούχ. Ἄσχετα ὅμως ἀπὸ τὸ πόσες φορές ἀπαιτεῖται νηστεία καὶ ἀρχίζει μαζί της ἕνα νέο τμήμα τοῦ ἔργου, ὑπάρχουν ἐπιχειρήματα πού ἐπιπλέον συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς 7μεροῦς διαιρέσεως ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τόπων, στοὺς ὁποίους δόθηκαν οἱ ἀποκαλύψεις (Ἱερουσαλήμ, τὸ Ἱερό, κοιλάδα τῶν Κέδρων, σπήλαιον τῶν Κέδρων, Χεβρών, τὸ ὄρος, ἡ δρυς ἢ τὸ δένδρον), ἡ μνεῖα ἐβδομάδων, πού συνδέονται συνήθως μὲ νηστεῖες καὶ νέα τμήματα τοῦ ἔργου, καὶ ἡ μνεῖα τοῦ λαοῦ, πού, μετὰ ἀπὸ κάθε κύρια ἀποκάλυψι, ἡ παρουσία του εἶναι ἐγγύς, μακριά, ἢ ὑπονοεῖται. Τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Βαβυλῶνα οἱ πλείστοι θεωροῦν ὡς τὸ τελευταῖον τῶν ἑπτὰ τμημάτων τοῦ ἔργου, ἄλλοι, ὅπως ὁ

Bogaert τὴ θεωροῦν ὡς ἀνεξάρτητη κατακλιεῖδα τοῦ βιβλίου. Προτείνεται ἡ ἐξῆς ἀνάλυσι τοῦ Συριακοῦ Βαροῦχ:

- A. I,1-XII,5 : Τὰ πρὶν; κατὰ καὶ μετὰ τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ.
- B. XIII-XX : Ὁ ἐρχομὸς τῆς θείας δίκης ἐπάνω στὶς εὐήμερους πόλεις.
- Γ. XXI-XXXIV : Ὁ χρόνος ἀνταποδόσεως καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα Μεσσιανικὴ Ἐποχὴ.
- Δ. XXXV-XLVI : Ὁ θρῆνος τοῦ Βαροῦχ - Ἡ ἀλληγορία τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ κέδρου.
- E. XLXII-LII : Οἱ Ὠδῖνες τῶν ἐσχάτων καιρῶν - Τὸ σῶμα τῆς Ἀναστάσεως - Πῶς θὰ εἶναι ὁ Παράδεισος καὶ τὸ Σεόλ.
- ΣΤ. LIII-LXXVI : Τὸ ὄραμα τῆς νεφέλης — τῶν μαύρων καὶ φωτεινῶν ὑδάτων.
- Z. LXXVII-LXXXVII : Παραίνεσι πρὸς τὸ λαὸν - Συγγραφή Ἐπιστολῶν πρὸς τὶς 9½ φυλές καὶ πρὸς τὶς 2½ φυλές.

Ὁ χαρακτῆρας τοῦ ἔργου εἶναι πολὺ σύνθετος. Συνήθως, στὴν ἀποκαλυπτικὴ γραμματεία, τὸ νομικὸ στοιχεῖο ὑποχωρεῖ. Εἰς τὴν Ἀποκάλυψι Βαροῦχ παρουσιάζεται μιὰ ἄλλη κατάστασι: τὸ ἀποκαλυπτικὸν καὶ ἐσχατολογικὸν στοιχεῖον ἐξισορροπεῖται ἀντιστοίχως καὶ κατ' ἀναλογία ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴν στὴν τήρησι τοῦ Νόμου ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀπὸ τὸ στοιχεῖον τῆς Προσευχῆς ἀφ' ἑτέρου. Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἐνὸς Φαρισαίου συγγραφέα ποῦ ἐπιμένει ἀπεγνωσμένα στὴν τήρησι τοῦ Νόμου, συγχρόνως ὅμως εὐρίσκειται διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῶν ἀποκαλύψεων σὲ ἄμεση κοινωνία μὲ τὸ Θεόν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τρέφει ἔντονες ἐσχατολογικὰς ἐλπίδες. Εἶναι μία ιδιόρρυθμη σύνθεσι ραββίνου, ἀποκαλυπτικοῦ καὶ τελετουργοῦ ἐντὸς τῆς Συναγωγῆς. Ἐκεῖνο ποῦ ἐπίσης ἐντυπωσιάζει εἶναι ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία ὀρισμένων τμημάτων τοῦ ἔργου (π.χ. X 8 ἐξ.). Σχετικὰ διερωτᾶται κανεὶς: πῶς ἓνας ἄνθρωπος κατεχόμενος ἀπὸ τόση ἀγωνία ἤμποροῦσε νὰ περιποιηθῆ μὲ τόση ἐπιτηδευμένον τρόπον τὸ κείμενον του; Ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ τοῦ τύπου ἐκείνου, ποῦ ἔχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐκρήξεις καλλιτεχνικῆς φαντασίας, ἀσχέτως συνθηκῶν. Ἀπλῆ ἀνάγνωσι τοῦ ἔργου δείχνει ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἐιδικῆς περιπτώσεως. Πρόκειται γιὰ ἔργον ποῦ κατέχει εἰδικὴν θέσιν μέσα στὴν ἀποκαλυπτικὴν γραμματεία. Χρησιμοποιοῖ ὅχι μόνον τὴν ἀποκάλυψιν καὶ τὸ ὄραμα, ἀλλὰ καὶ τὸν προφητικὸν θρῆνον καὶ τὴν παραινετικὴν ἰκανότητα τοῦ διδασκάλου τοῦ Νόμου μέσα στὴ Συναγωγὴν καὶ ἐπὶ πλέον ξέρει καλὰ τὸν τρόπον τῆς ἀφομοίωσης ἀπὸ τὴν ἀποκαλυπτικὴν Φιλολογίαν τοῦ «Ἐπιστολικοῦ εἶδους» ἀφενὸς καὶ τοῦ φιλολογικοῦ τύπου «τῆς διαθήκης» ἀφετέρου. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ προφανῆ εἰς

τὸ βιβλίον. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον μόνον, τὸ φιλολογικὸν τύπον «τῆς διαθήκης», ἴσως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστηθῆ ἢ προσοχὴ τοῦ ἀναγνώστη εἰς τὸ ὅτι ἀπὸ τοῦ κεφ. XLIII μὲ τὴν προοπτικὴν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Βαρούχ, ἡ ὅλη ὑφή τοῦ ἔργου παίρνει τὸν χαρακτῆρα πνευματικῆς διαθήκης (βλ. ἰδίως XLIV 1 - XLV 2· LXXVII 1-10· 15-17· καὶ τὴν Ἐπιστολὴν LXXVIII, 1-LXXXVII, 1). Ὅλα αὐτὰ προσδίδουν πλήρη ἰδιομορφίαν εἰς τὸν II Βαρούχ.

Ἡ ὁμοιότητα τῶν καταστροφῶν τοῦ 586 π.Χ. καὶ τοῦ 70 μ.Χ. ἐπέ-
 τρεψαν στὸ συγγραφεῖν νὰ χρησιμοποιήσῃ ἀνετα τὴ μορφήν τοῦ Βαρούχ, συν-
 δέοντάς τὴν μὲ διάφορες Πηγὰς εἰς τὸν εἶδος ποῦ εἶχε στή διάθεσίν του, ὅπως ἰσχυρί-
 ζονται διάφοροι ἐρευνητῆς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ εἴτε μετὰ τὴν καταστροφήν εἴτε
 ἀκόμα καὶ παλαιότερες τοῦ 70 μ.Χ. Ἀπὸ τὴν μετὰ τὸ 70 μ.Χ. περίοδον θὰ
 ἤμποροῦσαν, κατὰ τὸν Bogaert, νὰ προέρχονται (α) τὸ ἀφηγηματικὸν πλαι-
 σιον τῆς ἀποκαλύψεως στὸ πρῶτον τῆς τμήματος, πολὺ συγγενὲς μὲ ἀντίστοιχον
 ὑλικὸν ποῦ συναντᾶ κανεὶς στὰ Παραλειπόμενα Ἱερουσαλὴμ καὶ στὸ ἔργον Pesigta
 Rabbati, ἀν καί, καθὼς φαίνεται, ἀρχαιότερον· (β) ὁ μέγας θρήνος τῶν κεφ.
 X 6-XIII 4· καὶ (γ) ἡ Ἀνάληψις τοῦ Βαρούχ, ποῦ ἴσως ἦταν κάποια γραπτὴ
 ἀφήγησις, ἀσφαλῶς παλαιότερη τοῦ τελικοῦ συνθέτη τοῦ ἔργου. Ὅλα ὅμως
 αὐτὰ θὰ ἤμποροῦσε κάποιος νὰ τὰ ἀποδώσῃ καὶ στὸν ἴδιον τὸν συγγραφεῖν τοῦ
 II Βαρούχ. Ἀπὸ τὴν πρὸ τοῦ 70 μ.Χ. ἐποχῆ ὁ Kabisch (*Die Quellen der
 Apokalypse Baruchs, Jahrbücher f. protest. Theologie, 1891, σελ. 66-107*)
 χρονολογεῖ ὅλα ἐκεῖνα τὰ τμήματα τοῦ ἔργου, ὅπου ἀναμένεται προσεχῆς ὁ
 θρίαμβος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ γεμάτη ἀπὸ αἰσθησιακὰς ἀπο-
 λαύσεις. Τὰ ἀποδίδει σὲ τρεῖς συγγραφεῖς: τοῦ Ὁράματος τῆς Ἀμπέλου
 καὶ τοῦ Κέδρου (XXXVI-XL), τοῦ Ὁράματος τῆς Νεφέλης (LIII-LXXIV),
 καὶ τῆς «ἀποσπασματικῆς Ἀποκάλυψης» (XXIV 3-XXIX). Κατὰ τὸν
 Kabisch πάντοτε, κάποιοι χριστιανὸς σύγχρονος τοῦ Παπῆ Ἱεραπόλεως, μὲ
 μιὰ μικρὴ ἐκδοτικὴ ἐπεξεργασία, ἔνωσε τὰ παραπάνω κείμενα σὲ ἓνα βιβλίον.
 Καὶ ὁ De Faye (*Les Apocalypses Juives, 1892*) ἀναλύει τὸ ἔργον ἐπὶ τῶν
 αὐτῶν γραμμῶν, χαρακτηρίζων δηλ. κείμενα ὅπως τὰ κεφ. XXXVI-XL καὶ
 LIII-LXXV ὡς γραμμένα πρὸ τοῦ 70 μ.Χ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλους
 συγγραφεῖς. Ὁ Charles προχωρεῖ σὲ πολὺ λεπτεῖς ἀναλύσεις πολλαπλῶν
 πηγῶν: A¹, A², A³ (ἔπου ἡ Ἱερουσαλὴμ ἀκόμα ὑπάρχει), B¹, B², B³ (ἡ πόλις
 εἶναι κατεστραμμένη καὶ ὁ λαὸς βρίσκεται σὲ ἐξορία): Ὁ ἐκδότης ἀνέμιξε τίς
 Πηγὰς ἐπάνω σὲ δικό του πλάνον. Ἡ παραδοχὴ μιᾶς τέτοιας καταστάσεως
 κάνει τίς θεωρίαι τοῦ Charles ὄχι βέβαια ἀπίθανες, πάντως ἀρκετὰ δυσχερεῖς
 στὴν παρακολούθησιν τῆς μεθόδου ἀνασυγκροτήσεως τῶν πηγῶν, ἰδιαίτερα ὅταν
 ὡς κριτήρια χρησιμοποιοῦνται ὄχι ἱστορικὰ γεγονότα, ἀλλὰ ἐσχατολογικὰς
 ἀπόψεις τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ τύπου — κριτήριον πολὺ ἀνασφαλὲς γιὰ νὰ ἀπο-
 φασίζῃ κανεὶς σὲ παρόμοια θέματα. Οἱ δύο νεώτεροι περὶ τοῦ Συριακοῦ Βα-
 ρούχ συγγραφεῖς (A. F. J. Klijn καὶ P. Bogaert) δὲν παρουσιάζουν τὴν βε-

βαιότητα τῶν παλαιότερων εἰς τὴ δυνατότητα εὐκόλου διακρίσεως πηγῶν τοῦ βιβλίου, εἴτε παλαιότερων εἴτε νεωτέρων τοῦ 70 μ.Χ. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος (Die syrische Batuch-Apokalypse, στή σειρά Jüdische Schriften aus hellenistisch-römischer Zeit, 1976, σελ. 112) χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ: «Εἴμαστε βέβαιοι: Ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἱστορικὲς παρατηρήσεις καὶ ἐκτὸς τῶν Ὁραμάτων [Σημ. δική μας: ἐδῶ ἐννοεῖ τὰ κεφ. XXXI-XXXV, XLIV-XLVI, LXXVII 1-17] ὁ συγγραφέας δὲν χρησιμοποίησε ἄλλες πηγές». Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνσι δείχνει κυρίως τὸ ὅτι τὰ θέματά του βρίσκονται καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σύγχρονα μὲ τὸ συγγραφέα κείμενα. Ὁ δεύτερος, ὁ Bogaert (Ἔνθ' Ἄνωτ., σελ. 81 ἐξ.), κάνει λεπτομερῆ λόγο περὶ τῶν πηγῶν, δὲν θεωρεῖ ἀδύνατη ἢ ἀπίθανη τὴ χρησιμοποίησί τους ἀπὸ τὸ συγγραφέα τοῦ ἔργου II Βαρούχ, εἰς τὸ τέλος ὅμως πάντοτε, μετὰ ἀπὸ ἐπιχειρηματολογία ὅχι τυχαία, σημειώνει ὅτι τὰ περιεχόμενα τῶν ἐπισημανθεισῶν πηγῶν ἤμποροῦν θαυμάσια νὰ εἶναι προῖόν τῆς σκέψεως τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέα. Πολὺ ἐνδιαφέρουσαι ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Bogaert εἰς κείμενα χρονολογούμενα μὲ κάποια βεβαιότητα ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἐρευνητὲς ὡς καταγόμενα πρὶν ἀπὸ τὸ 70: ἡ Ἀποσπασματικὴ Ἀποκάλυψι (κεφ. XXVII-XXIX), ἡ Ὁρασι τοῦ κεφ. XXXVI καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς, ἡ Ὁρασι τῶν φωτεινῶν καὶ μαύρων ὑδάτων (LIII-LXXVI). Τονίζει ὅτι τὰ δύο πρῶτα παίζουσι «λειτουργικὸ ρόλο διὰ τὸ ὅλο ἔργο», καὶ γιὰ τὸ τρίτο σημειώνει τὰ ἐξῆς: «Ἡ φαντασμαγορία ποῦ προσέχει εἰς τὴν σύνοψι αὐτῆ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι δάνειο κάποιας χαμένης πιά πηγῆς· ἄς σημειωθῇ ὅμως ὅτι κατέχει μιὰ λογικὴ θέσι στὴν ὅλη οἰκονομία τοῦ ἔργου II Βαρούχ. Κι' ἐδῶ ἐπίσης, ἀναγνωρίζει κανεὶς τὸ χέρι ἑνὸς συγγραφέα, ὅχι ἑνὸς συμπλητῆ» (σελ. 88).

2. Ὁ Τόπος, ὁ Χρόνος, αἱ Περιστάσεις συγγραφῆς, ὁ Συγγραφέας, ἡ συγγένεια τοῦ ἔργου μὲ ἄλλα σύγχρονα κείμενα.

Ὡς πατρίδα τῆς Ἀποκαλύψεως Βαρούχ προτάθηκε, ὅχι βέβαια κάποιος τόπος τῆς Διασποράς, ἀνατολικῆς ἢ δυτικῆς, ἀλλὰ ἡ Παλαιστίνη. Ὁ Violet (Die Apokalypsen des Esra und Baruch... Leipzig, 1924, σελ. XCI) προτείνει ὡς τόπο συγγραφῆς ἑνὸς τέτοιου ἔργου ἓνα πνευματικὸ κέντρο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὅπως ἦτο τότε ἡ Ἰάμνεια. Εἰς τὸν κύκλο τῶν μαθητῶν τοῦ Johanan ben Zakkaï, μέσα εἰς αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα πρέπει νὰ ἐγράφη τὸ ἔργο. Ἀλλὰ ἡ Ἰάμνεια, κατὰ τὴν παρατήρησι τοῦ Bogaert, δὲν ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ τόπος ἐξορίας· καὶ ἐπὶ πλέον, δύο τοπωνύμια —Κέδρων καὶ Χεβρών— ἀποτελοῦν ἐνδείξεις συνδέσμου τοῦ ἔργου πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Τὸ θέμα τοῦ χρόνου συγγραφῆς τοῦ Συριακοῦ Βαρούχ εἶναι ἐξαιρετικὰ πολὺπλοκο. Δὲν ὑπάρχουν σαφεῖς ὑπαινιγμοὶ μέσα εἰς τὸ ἴδιο τὸ ἔργο

που να διευκολύνουν την χρονολόγησι. Ἡ καταστροφή τοῦ 586 π.Χ. τῶν Βαβυλωνίων με ἐκείνη τοῦ 70 μ.Χ. τῶν Ρωμαίων γίνεται ἐνίοτε ἐμπόδιο διὰ τὴν ἐξαγωγή κάποιου συμπεράσματος: Εἰς τὸ κεφ. LXVIII 5 γίνεται λόγος περὶ δευτέρου Ναοῦ. Δὲν εἶναι ὁμως βέβαιο, ἂν ἡ ἀναφορὰ εἶναι εἰς τὸν Ναὸ τοῦ Ζοροβάβελ, ἢ εἰς ἀνοικοδόμησι τοῦ Ναοῦ ἐπὶ Ἀδριανοῦ μετὰ τὴν ἐπανάστασι καὶ τὴν καταστροφή ἐπὶ Bar-Koheba (135 μ.Χ.). Εἰς τὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωσι, τὰ «μαῦρα νερά» (LXIX· LXX) θὰ σχετίζονταν με τὴν τελευταία ἰουδαϊκὴ ἐπανάστασι. Ἄλλωστε, σήμερα οἱ ἐρευνηταὶ δέχονται ὅτι καὶ μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ 70 μ.Χ. κάποια ρύθμισι ἐγίνε εἰς ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπὸ τὸ Ναὸ, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ προσφορὰ τῆς καθημερινῆς λατρείας. Ἐπίσης, τὰ περὶ ἐβδομάδων τῶν ἐπτὰ ἐβδομάδων (XXVIII 2) δὲν βοηθοῦν εἰς τὴν χρονολόγησι τοῦ ἔργου. Οὔτε τὸ παράλληλο μεταξὺ LXI 7 καὶ Ἐπιστ. Βαρνάβα 11,9 βοηθεῖ ἀποφασιστικά, ἀφοῦ ὁ ἀκριβὴς χρόνος συγγραφῆς τῆς Ἐπιστολῆς δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸς (μεταξὺ 90 καὶ 130;). Τὸ ζήτημα ποῖος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ποιόν, μεταξὺ 4 Ἔσδρα καὶ II Βαρούχ, παραμένει τὸ ἴδιο ἀμφίβολο. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Klijn, ἡ Ἀποκ. Βαρούχ παρουσιάζει μιὰ πολὺ προχωρημένη θεολογικὴ σκέψι («Ἐνθ' Ἀνωτ., σελ. 114)· τὸ βεβαιότερο ὁμως καὶ τὸ γενικῶς ἀποδεκτὸ εἶναι ὅτι καὶ τὰ δύο ἔργα προέρχονται ἀπὸ τὸ αὐτὸ ρεῦμα τῆς ἰουδαϊκῆς παραδόσεως καὶ εἶναι σχεδὸν σύγχρονα, ἄσχετα ἀπὸ τὸ ποῖο χρονικῶς προηγεῖται τοῦ ἄλλου. Ὁ Bogaert ἐξετάζει ἐξαντλητικὰ τὸ θέμα τῆς φιλολογικῆς σχέσεως τῆς Συρ. Ἀποκαλύψεως πρὸς τὰ Παραλειπόμενα Ἱερεμίου, Pesikta Rabbati, Βιβλικὴ Ἀρχαιολογία τοῦ Φίλωνος, καὶ καταλήγει παντοῦ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ II Βαρούχ προηγεῖται χρονικῶς τῶν κειμένων αὐτῶν καὶ πιθανώτατα ἀποτελεῖ πηγὴ των. Λίγο ὁμως αὐτὸ βοηθεῖ εἰς τὴν ἐγγυτέρα χρονολόγησι τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὁ Bogaert, μάλιστα, προχωρεῖ εἰς τὴν πιθανὴν ὑπόθεσι ὅτι ἡ Ἀποκάλυψι Βαρούχ συνδέεται με τὸ τελετουργικὸ τῆς ἀναμνηστικῆς ἡμέρας τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως τὸ 70 μ.Χ., καὶ ἔχει οὕτως εἰπεῖν λειτουργικὸ χαρακτῆρα.

Βέβαια, αἱ Ἀποκαλύψεις γράφονται εἰς περιόδους κρίσεως τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι ἀληθὲς καὶ με τὴν Ἀποκάλυψι Βαρούχ. Περὶ ποιᾶς ὁμως κρίσεως πρόκειται, μεταξὺ 70-135 μ.Χ.; Νὰ ὑποθέσουμε τὴν Κρίσι ἐπὶ Δομιτιανοῦ, με τὸν fiscus judaicus, ἴσως καὶ πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν Ἰουδαία, ὅποτε ὡς χρόνος συγγραφῆς μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἡ δεκαετία 90 - 100; Ἡ νὰ προτιμήσωμε κάποιαν ἀπὸ τίς ἐπόμενες κρίσεις, τοῦ 116 ἐπὶ Quietus, ἢ τοῦ 132 ἐπὶ Ἀδριανοῦ;

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλη γωνία πιάνοντας τὸ νῆμα, δὲν φθάνομε σὲ συμπέρασμα ἱκανοποιητικὸ: Με τὴ βιβλιοθήκη τοῦ Qumran ἢ Συριακὴ Ἀποκάλυψι δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινό. Με τὴ χριστιανικὴ Ἀποκάλυψι ἔχει οὐσιώδεις ὁμοιότητες καὶ οὐσιώδεις διαφορές. Στὴν περίοδο 70-135, ἡ ραββινικὴ φιλολογία βρίσκειτῃ ἀκόμα στὸ στάδιο τῆς προφορικῆς παραδόσεως καί, ἐκτὸς τούτου,

πρέπει να σημειωθούν δύο πράγματα: η Συριακή 'Αποκάλυψη δὲν περιέχει τίποτε τὸ ἑτερόδοξο, καὶ εἶναι ἐξάλλου γραμμμένη καὶ προωρισμένη γιὰ τοὺς 'Ιουδαίους τῆς Διασπορᾶς, 'Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς, τῆς Διασπορᾶς δηλ. ὅλης τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ Bogaert ἀποτολμᾷ ἕνα παραλληλισμὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα: τοῦ συγγραφέως τῆς 'Αποκαλύψεως Βαρούχ πρὸς τὸν μαθητὴ τοῦ J. ben Zakkaï, τὸν ραββῖνο Johoshua ben Hanania, ποὺ ξεχωρίζει γιὰ τὸν οἰκουμενισμὸ του, τῆ μετριοπαθῆ στάσι του στὰ πολιτικά, τὸ ἀφανᾶτιστο καὶ μὴ ἀπαιτητικὸ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, γιὰ τὸ ἀνοιγμὰ του πρὸς τὸν ἔξω κόσμο. Ὁ Bogaert ἀφίνει νὰ πλανᾶται τὸ ἐρώτημα: Μήπως αὐτὸς εἶναι ὁ Βαρούχ; ('Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 440-444). Μᾶς λένε τίποτε ὅλα αὐτά; Ἡ ἀπάντησι εἶναι: σίγουρα μᾶς πλουτίζουν τῆ γνώσι τῶν γενικῶν περιστασιῶν συγγραφῆς τοῦ ἔργου, δὲν μᾶς φωτίζουν ὅμως ὡς πρὸς τὸν ἐγγύτερο προσδιορισμὸ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ποὺ ὑπαγόρευσαν τῆ συγγραφῆ καὶ ἔκδοσή του πρὸς τὸν κόσμο τῆς Διασπορᾶς.

3. Θεολογικαὶ θέσεις τοῦ Συριακοῦ Βαρούχ - Σχέσεις πρὸς τὴν Κ. Διαθήκη.

Τὸ ἔργο ἀντιπροσωπεύει σύγχρονες πρὸς τὴν Κ. Διαθήκη ιδέες μέσα εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸ· γι' αὐτὸ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὸ μελετητὴ τῆς Κ. Διαθήκης, δίνοντας πολλὰς φορὰς τὸ ὑπόβαθρο, εἰς τὸ ὁποῖο ἐγένετο ἡ συζήτησι ἐπὶ κοινῶν προβλημάτων. Βέβαια τὰ μεγάλα θέματα τοῦ Βαρούχ εἶναι ὁ πόνος τῆς ἐθνικῆς ἱστορικῆς ἀποτυχίας καὶ ἡ ἐλπίδα μιᾶς ἀνανεώσεως· ἐξάλλου ὁ Νὰος καὶ ὁ Νόμος κατέχουν τὴν κεντρικὴ θέσι. Ὡς πρὸς τὰ κύρια αὐτὰ θέματα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος περὶ παραλλήλων πρὸς τὴν Κ. Διαθήκη. Σὲ πολλὰ ὅμως ἄλλα ζητήματα, διάχυτα μέσα στὸ ἔργο, ὑπάρχουν παράλληλες συζητήσεις μέσα στὴν Κ. Διαθήκη.

(α) Προπατορικὴ ἁμαρτία καὶ ἀνθρώπινη ἐλευθερία: Ὁ Βαρούχ διδάσκει ὅτι ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ παράβασις τοῦ Νόμου, ἐνῶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ πρότυπὸ της βρῖσκονται εἰς τὸν Ἀδὰμ. Οὔτε, λοιπόν, ὁ Ἀδὰμ (4 Ἔσδρα) οὔτε πεπτωκυῖες οὐράνιες δυνάμεις (Α' Ἐνώχ, Ἰωβηλαῖα κτλ.) εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἐπικράτησι τοῦ κακοῦ εἰς τὸν κόσμο. Ὁ κάθε ἄνθρωπος μὲ τὶς ἐλεύθερες ἐπιλογές του εὐθύνεται γι' αὐτό. Ὁ Βαρούχ δὲν παραγνωρίζει τὶς σοβαρώτατες συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος: τὸ φυσικὸ θάνατο, τὴ φυσικὴ καὶ ψυχικὴ ἐξάντλησι, ἢ τὸ πνευματικὸ κακὸ (LVI,10: «ὁ ἄνθρωπος ἐγένε κίνδυνος γιὰ τὴν ἴδια του τὴν ψυχὴ»). Παρ' ὅλα αὐτὰ μένει ὁ ἄνθρωπος ἐλεύθερος καὶ κύριος γιὰ τὶς ἐπιλογές του. Ὁ Charles παρατηρεῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴ διάστασι ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς καὶ ἐκείνης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ κυριαρχία τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καθιστᾷ ἀδύνατη τὴν τήρησι τοῦ Νόμου

και την πραγματοποιήσει τῆς δικαιοσύνης· κατά τὸν Ἀπόστολο, ὁ ἄνθρωπος δὲν χάνει τὴν ἐλεύθερή του βούλησι, τὴ διατηρεῖ ὅμως στὸ βαθμὸ πού νὰ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσει τὴν καταδίκη του. Ὁρισμένοι ἐξηγηταί, εἰδικώτερα, εὐρῆκαν εἰς τὸ χωρίο LIV, 15 ἐκ προθέσεως πολεμικὴ τῆς διαφέρουσας διδασκαλίας τοῦ Ἀποστ. Παύλου εἰς τὸ Ρωμ. 5,12 (Lagrange κ. ἄ.). Ὅποιος ὅμως ἀναγνωρίσει ὅτι εἰς τὸ θέμα τοῦτο πρέπει νὰ ὑπῆρχε μιὰ πολὺ πρὸ γενικώτερη καὶ θεμελιακὴ διαφορὰ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, δὲν θὰ προσδώσῃ σημασία εἰς τὸ ἂν ἐκ προθέσεως ἢ ὄχι ὁ II Βαρούχ ἀσκεῖ πολεμικὴν κατὰ τοῦ Παύλου. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Bogaert: «Διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὰς ὁμοιότητας καὶ τὰς διαφορὰς ἀρκεῖ νὰ ἀποδεχθῆ κανεὶς ὅτι ἡ ἰουδαϊκὴ διδασκαλία ἦτο ἤδη ἐπὶ τοῦ θέματος προσδιωρισμένη μὲ σαφῆ τρόπο τὴν ἐποχὴν πού ὁ Παῦλος μάθαινε θεολογία εἰς τὰ πόδια τοῦ Γαμαλιῆλ» (Ἐνθ' Ἀνωτ., σελ. 409). Αὐτὸ ἰσχύει ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τοῦ Νόμου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν δικαίωσί του.

(β) Ὁ Μεσσίας καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Χωρὶς νὰ ἀποδεχθῶν τὴν πολλαπλότητα τῶν ντοκουμέντων, πού προϋποθέτει ὁ Charles ἐντὸς τοῦ II Βαρούχ, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἐσχατολογίας τοῦ ἔργου, ἄλλοι ἐρευνηταὶ ἀναγνωρίζουν, ὅπως καὶ ὁ Charles, δύο τάσεις καὶ δύο σειρὰς ντοκουμέντων: ἡ μία παρουσιάζει αἰσιόδοξον προοπτικὴν διὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τονίζει τὴν ἐλπίδα διὰ τὸν ἐρχομὸν ἑνὸς μεσσιανικοῦ βασιλείου τοῦ παραδοσιακοῦ τύπου· ἡ ἄλλη κατευθύνει τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν ἄμεσον ἐρχομὸν τῆς Τελικῆς Κρίσεως καὶ ἑνὸς νέου πνευματικοῦ κόσμου. Ἡ δευτέρα αὐτῆ ἀποψὶ ἀντιπροσωπεύει πιθανῶς τὰς ἀπόψεις τοῦ συμπληρωτοῦ τοῦ ἔργου (Bl. Charles, Ἐνθ' Ἀνωτ., σελ. 475· J. Bonsirven, *Le Messie dans les Apocalypses de l' Ancien Testament*, σελ. 28-31).

Ὅμως μιὰ πρὸ προσεκτικὴ μελέτη τοῦ κειμένου δείχνει πὸς οἱ χρόνοι τοῦ Μεσσία δὲν ἀποτελοῦν κάτι οὐσιῶδες εἰς τὸ ὄπλοστάσιον τῆς ἀποκαλυπτικῆς γραμματείας, καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Μεσσία, ὅσο σημαντικὴ καὶ ἂν εἶναι, δὲν ἀποτελεῖ τὴν τελικὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων. Αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο ἀπὸ τὴν Ἐπιστολήν. Τὴν παραδομένην αὐτῆ διδασκαλίαν ὁ σ. ἀποδέχεται καὶ παραλαμβάνει· οἰκουμενικὴ καὶ ριζικὴ ὅμως σημασία ἔχει γι' αὐτὸν τὸ γεγονός τῆς τελικῆς ἀναστάσεως καὶ τῶν τελικῶν καιρῶν, ἡ τελικὴ σωτηρία τῶν δικαίων καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή τῶν ἀσεβῶν. Αἱ «ἡμέραι τοῦ Μεσσία», ὅπως παρατηρεῖ ὁ Bogaert, δὲν ἀπαντοῦν στὰ μεγάλα προβλήματα πού τίθενται ἀπὸ τὸν Βαρούχ εἰς τὸν Θεὸν ἢ εἰς τὸν ἄγγελον. Συνιστοῦν μᾶλλον ἕνα προδρομικὸν σημεῖον τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ νέου κόσμου. Αὐτὸς ὁ νέος κόσμος προσφέρονταν λιγώτερον σὲ φανταστικὰς περιγραφὰς καὶ ἔχει ἀφίσει λιγώτερα ἕχνη εἰς τὴν λαϊκὴν φαντασίαν· ἀποτελεῖ ὅμως διὰ τὸν σ. τοῦ II Βαρούχ τὸ βᾶθος τῆς πιστότητος εἰς τὸν Νόμον, ὅπως καὶ κάθε ἐλπίδος (Ἐνθ' Ἀνωτ., 416 ἐξ.). Ἐκεῖνο πού, ὅπως νομίζω, δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ εἶναι ὁ ἔνδο-

κόσμιος δῆθεν χαρακτηῖρας τῆς πρώτης παραδόσεως και ὁ ὑπερβατικὸς δῆθεν χαρακτηῖρας τῆς δευτέρας.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμε εἰς θέματα τῆς εἰκόνας τοῦ Μεσσία. Ὁ C. Torrey νόμισε ὅτι αἱ δύο φάσεις ἐρχομοῦ τοῦ Μεσσία εἰς τὰ κεφ. XXIX-XXX ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας και σαφεῖς δύο φάσεις τῆς ἐλευσεῖς του εἰς τὸν 4 Ἔσδρα (Πρώτη: VII 28-31 και XII 32-34· Δεύτερη: XIII 12-36). Καὶ ἀπὸ τὰ δύο βιβλία, κατὰ τὸν Torrey (The Messiah Son of Ephraim, ἐν Journal of Biblical Literature, 1947, σελ. 253-277) ἀσκειται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀντιχριστιανικὴ πολεμικὴ. Ἄλλοι, βέβαια, πιστεύου, ὀρθῶς κατὰ τὴ γνώμη μας, πῶς, ὅποια και ἂν εἶναι ἡ ἀντιχριστιανικὴ τοποθέτηση ἐργων ὅπως ὁ 4 Ἔσδρας και ἰδίως ὁ II Βαρούχ, ἡ μεσσιολογία τους δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς κλασικῆς, φαρισαικῆς ἐσχατολογίας.

(γ) Εἰς τὰ χωρία ποῦ ἀκολουθοῦν, ὁ Charles προτείνει ἐξάρτησι ἀπὸ τὴν K. Διαθήκη, ἢ ἀπὸ κοινὴ ἀπολεσθεῖσα πηγή:

—«Διατί ἄφισαν οἱ ἄνθρωποι τὴν ζωὴν των νὰ χαθῆ; Αὐτοὶ ποῦ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς μὲ τί ἀντάλλαξαν τὴν ψυχὴ τους;» (LI, 15) — Ματθ. 16,26 «Τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ, ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»

—«Εὐλογημένη ἄς εἶναι ἡ μητέρα μου μεταξὺ ἐκείνων ποῦ γεννοῦν αὐτὴ μὲ ἐγέννησε — ἄς εἶναι δοξασμένη μεταξὺ ὄλων τῶν γυναικῶν» (LIV, 10) — Λουκ. 1,43 «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί... ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαὶ» (στίχ. 48β).

—«Διότι ἂν ὑπῆρχε μόνο αὐτὴ ἡ ζωὴ ποῦ ἀνήκει εἰς ὄλους, τίποτε δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ πικρότερο ἀπὸ αὐτὸ» (XXI, 13) — Α' Κορινθ. 15, 19 «Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἡλικιότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν».

—«Μὲ ποῖο εἶδος μορφῆς θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν οἱ ζωντανοί, ὅσοι θὰ ἐπιζήσουν κατὰ τὴν ἡμέραν σου» (XLIX 2) — Α' Κορ. 15,35 «Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποῖω δὲ σώματι ἔχονται;»

Ὁ Charles παραθέτει ἀκόμα μερικὰ παράλληλα, καθὼς και πάρα πολλές ἐκφράσεις κοινὲς ἐκατέρωθεν. Σωστὸ εἶναι ὅλα αὐτὰ νὰ θεωρηθοῦν ὅχι ὡς ἐξαρτήσεις, ἀλλ' ὡς κοινὴ θρησκευτικὴ jargon τῆς ἐποχῆς, κι αὐτὸ ἔχει ἰδιαίτερη και πολλαπλὴ σημασία γιὰ τὴ σωστὴ προσέγγισι τῆς K. Διαθήκης.

4. Βιβλιογραφία: Ἔχουν γραφῆ πάρα πολλά σχετικὰ μὲ τὴν Ἀποκάλυψι Βαρούχ. Μερικὰ ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα σημειώθηκαν ἤδη εἰς τὴν Εἰσαγωγή. Ἄν ὁ ἀναγνώστης ἐνδιαφέρεται γιὰ περισσότερη βιβλιογραφία ἢμπορεῖ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ἔργα: τοῦ Charlesworth, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 84-86· τοῦ Kljijn, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 119-122· τοῦ Bogaert, Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 165-203.

ΣΥΡΙΑΚΟΣ ΒΑΡΟΥΧ

(Κείμενο και σχόλια)

Τὰ Πρίν, Κατὰ και Μετὰ τὴν Καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλήμ (I, I-XII, 5).

Ἀναγγελία τῆς ἐπερχομένης καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλήμ (I-IV).

Ἀμαρτία και Τιμωρία.

I. Ἐγένετο ἐν τῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἔτει τοῦ Ἰεχονίου^α, βασιλέως τοῦ Ἰούδα, λόγος Κυρίου ἦλθε πρὸς τὸν Βαρούχ, υἱὸν τοῦ Νηριούβ, και εἶπε πρὸς αὐτόν: ²«Δὲν ἔχεις δεῖ ὄλα ὅσα ὁ λαὸς οὗτος διαπραττέει ἐναντίον μου, ὅτι τὰ κακὰ τὰ ὑπὸ τῶν δύο καταλειφθεισῶν φυλῶν διαπραττόμενα εἶναι ἔτι μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν δέκα φυλῶν αἱ ὁποῖαι ἀπήχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν; ³Διότι αἱ προηγούμεναι ἐκεῖναι φυλαὶ ἐπιέστησαν και ἐξηναγκάστησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων των νὰ ἀμαρτήσουν. ⁴Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ φέρω κακὸν ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης και ἐπὶ τῶν κατοίκων της και θέλει πρὸς καιρὸν ἀφανισθῆ ἀπ' ἐνώπιόν μου, και θέλω διασκορπίσει τὸν λαόν της μεταξὺ τῶν ἐθνῶν διὰ

I 1α. Βασιλεὺς ἀπὸ τὸ 597 π.Χ. ἕως περίπου τὸ 590. Βλ. Δ' Βασ. 24,8. Ἡ κατάληψη τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους ἔγινε ἐπὶ Σεδεκίου τὸ 587 π.Χ. Διάφοροι ἔχουν διατυπωθῆ ἐκδοχαὶ ὡς πρὸς τὸ τί ἔννοεῖ ὁ σ.: Τὸ Seder Olam Rabba, κεφ. 21, τοποθετεῖ τὴν ἐξορία τοῦ Βαρούχ και τοῦ Ἱερεμία εἰς τὸ 25 ἔτος τῆς αἰχμαλωσίας. Κατὰ τὸν Bogaert τὸ 25 ἔτος τοῦ βασιλέως εἶναι τὸ 25 ἔτος τῆς αἰχμαλωσίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀφοῦ ὁ ἴδιος, πρὶν ἐξορισθῆ, εἶχε βασιλεύσει μόνο τρεῖς μῆνες. Κατὰ τὸν Charles πρόκειται περὶ ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰεχονίου. Περὶ αὐτοῦ διηγεῖται ὁ Ἰώσηπος ὅτι συνησθάνθη τὰ κρίματά του, πού ἔφεραν τοὺς Βαβυλωνίους πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, παρέλαβε τὰ ἱερὰ σκευὴ τοῦ Ναοῦ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ βεβήλωσί των, παρέλαβε τὴν οἰκογένειά του και ἐξῆλθε τῆς πόλεως, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν πυρπόλησι τοῦ Ναοῦ (Πόλεμος VI, 2,1). Τὰ αὐτὰ περίπου παραδίδει και ἡ ραββινικὴ παράδοσι. Πρόκειται ἴσως περὶ ἀπολογίας ἀνθρώπων ὡς ὁ ραββίνος Johanna ben Zakkaï, πού ἐξῆλθε τῆς πόλεως μετὰ τὴν ἄδεια τῶν Ρωμαίων (66-70 μ.Χ.);

1β. Πρβλ. Ἱερεμ. 32,12· 36,4· φέρεται και ἀδελφὸς τοῦ Ἰώβ (Διαθήκη Ἰώβ). Εἰς τὸν Ματθ. 1,12 ἔχομε εἰς τὴν γενεαλογία Ἰεχονίας — Σαλαθιήλ — Ζαροβάβελ, ἐνῶ εἰς τὴν Λουκᾶ 2,27 τὴν θέσι τοῦ Ἰεχονίου παίρνει ὁ Νερί,

νὰ τοὺς φέρον ἕνα μήνυμα. Καὶ ὁ λαὸς μου θὰ τιμωρηθῆ, καὶ τότε θὰ ἔλθῃ καιρὸς ποὺ θὰ ἀναζητήσουν τοὺς χρόνους ποὺ θὰ φέρον τὴν εὐημερία.

II. ¹Ταῦτα εἶπον εἰς σὲ διὰ νὰ προτρέψῃς τὸν Ἱερεμία, καὶ ὄλους ὅσοι εἶναι ὅμοιοί σου, νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλι. ²Διότι τὰ ἔργα σου εἶναι διὰ τὴν πόλιν ταύτην στύλος στερεός, καὶ αἱ προσευχαί σου εἶναι τεῖχος ἰσχυρό».

Προσευχαὶ τοῦ Βαροὺχ ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ.

III. ¹Καὶ εἶπε: «Κύριε, Κύριέ μου, πρὸς τοῦτο ἦλθα εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ δῶ τὰ κρίματα τῆς μητρός μου; ²Ὁχι, κύριέ μου. Ἐὰν εἶδον χάρι κατενώπιόν σου, πρῶτα παράλαβε τὸ πνεῦμα μου διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τοὺς πατέρας μου καὶ διὰ νὰ μὴ δῶ τὴν καταστροφή τῆς μητρός μου. ³Διότι δύο πράγματα σφόδρα μὲ συνέχουν: δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀντισταθῶ εἰς σέβ, καὶ ἡ ψυχὴ μου, ἐπίσης, δὲν ἠμπορεῖ νὰ δῇ τὰ δεινὰ τῆς μητρός μου. ⁴Ἐνα θὰ πῶ ἐνώπιόν σου, Κύριε. ⁵Τί πρόκειται νὰ συμβῆ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ γεγονότα; Διότι, ἂν καταστρέψῃς τὴν πόλι σου καὶ παραδώσῃς τὴ χώρα σου εἰς αὐτοὺς ποὺ μᾶς μισοῦν, πῶς θὰ παραμείνῃ ἡ μνήμη τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰσραήλ; ⁶Ἡ ποῖος θὰ λαλήσῃ περὶ τῆς δόξης σου; ⁷Ἡ πρὸς ποῖον θὰ ἐξηγηθοῦν ὅσα ὑπάρχουν μέσα εἰς τὸν Νόμο σου; ⁸Ὁ κόσμος δὲν θὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἀρχικὴ του φύσι, καὶ τὸ σύμπαν δὲν θὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὴν ἀρχέγονο σιωπή; ⁹Θὰ ἀφανισθῇ τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν, καὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν θέλει ὀνομασθῆ πλέον; Καὶ ποῦ εἶναι πᾶν ὅ,τι περὶ ἡμῶν ἐλάλησας πρὸς τὸν Μωϋσῆ;»

Ἀπάντησι τοῦ Κυρίου: Ἡ οὐράνια Ἱερουσαλήμ.

IV. ¹Καὶ ὁ Κύριος εἶπε πρὸς με: «Ἡ πόλι αὐτὴ θὰ παραδοθῆ πρὸς καιρὸν, καὶ ὁ λαὸς θὰ τιμωρηθῆ κατ' αὐτὸ τὸν χρόνον, ἀλλ' ὁ κόσμος δὲν θέλει παραδοθῆ εἰς τὴν λήθη».

II 2α. Τὰ ἔργα τῶν δικαίων ἀποτελοῦν προστασία διὰ τὸν λαὸν τους. Ὁ λόγος τῆς ἀπομακρύνσεως δίδεται ὡς ἐξῆς εἰς τὸ Ταλμουδ (Taanith 19): ἕνα σπίτι δὲν γκρεμίζεται, ἐφόσον ἕνας ἀγαθὸς ἄνθρωπος μένει μέσα εἰς αὐτό. Εἰς τὴν Pesikta 115 B λέγεται: Ἐφόσον ὁ Ἱερεμίας ἦτο ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, δὲν κατεστρέφετο ὅταν ἔφυγε, τότε κατεστράφη.

III 1α. Πρβλ. Ἦσ. 50,1· Ἱερ. 50,12· Ὠσ. 4,5· 4 Ἔσδρ. 10,6 ἐξ. Ματθ. 23,27. Ὁ Παῦλος ὀνομάζει μητέρα πάντων ἡμῶν τὴν οὐράνια Ἱερουσαλήμ (Γαλ. 4,26).

3α. Πρβλ. Φιλιπ. 1,23.

3β. Πρβλ. Ρωμ. 9,19.

7α. Περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ σύμπαντος εἰς τὴν ἀρχέγονο σιγή βλ. 4 Ἔσδρ. 7,30, περὶ χιλιετοῦς Σαββάτου, ἐπίσης ἐδῶ 83,13· 14· 16· 21, καὶ Antiqu. Bibl. 60,2.

8α. Ὁ κόσμος ὑπάρχει πρὸς χάρι τῶν δικαίων. Πρβλ. 15,7· 21,24.

8β. Ἡ ἀπάντησι τοῦ Θεοῦ δίνεται εἰς τὸ 4,1.

IV 1α. Ἡ λήθη πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς ὅσα γράφονται εἰς τὸ III 5-7.

²Νομίζεις ότι αυτή είναι ή πόλι περι τής οποίας ώμίλησα: 'Είς τας παλάμας τών χειρών μου σε έχω χαράξει;^{2α} ³Όχι, τὸ οἰκοδόμημα ποὺ ὀρθώ-
νεται τώρα ἀνάμεσά σας δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἀποκαλυφθῆ· αὐτὸ εὗρίσκε-
ται πλησίον μου καὶ ἔχει ἐτοιμασθῆ ἤδη ἀφότου ἐσκέφθην νὰ φτιάξω τὸν Παρά-
δεισο, καὶ τὸ ἔδειξα εἰς τὸν Ἀδὰμ πρὶν ἁμαρτήσῃα, ἀλλ' ὅταν παρέβη τὴν
ἐντολή μου ἐχάθη δι' αὐτόν, καθὼς καὶ ὁ Παράδεισος. ⁴Καὶ μετὰ ταῦτα
ἔδειξα τοῦτο εἰς Ἀβραὰμ τὸν δοῦλον μου^α κατὰ τὴν νύκτα μεταξὺ τῶν μερί-
δων τῶν κρεάτων τῆς θυσίας. ⁵Ἐδειξα τοῦτο ἐπίσης εἰς τὸν Μωϋσῆ ἐπὶ τοῦ
ὄρους Σινᾶ, ὅταν τοῦ ἔδειξα τὸ δμοίωμα τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης καὶ ὅλα
τὰ σκευή της. ⁶Καὶ τώρα, ἰδοῦ, διατηρεῖται πλησίον μου, καθὼς καὶ ὁ Παρά-
δεισος. ⁷Πήγαινε, λοιπὸν, καὶ πρᾶξε ὅπως σε διέταξα).

Τὸ παράπονο τοῦ Βαρούχ καὶ ἡ διαβεβαίωσι τοῦ Θεοῦ.

V. ¹Καὶ ἀπεκρίθην καὶ εἶπα: «Ὡστε λοιπὸν θὰ εἶμαι ἐγὼ ἔνοχος τῆς
πτώσεως τῆς Σιών^α, τοῦ ὅτι οἱ ἐχθροὶ σου θὰ ἔλθουν εἰς αὐτόν τὸν τόπο καὶ
θὰ βεβηλώσουν τὸ ἁγιαστήριό σου; Καὶ θὰ ὀδηγήσουν τὴν κληρονομία σου
εἰς τὴν αἰχμαλωσία, καὶ θὰ γίνουν κύριοι ἐκείνων ποὺ ἀγάπησες, καὶ θὰ ἀνα-
χωρήσουν πάλι εἰς τὸν τόπο τῶν εἰδώλων τους, καὶ θέλουν κανυχηθῆ ἐνώπιόν
τους: Καὶ σὺ τί θέλεις πράξει διὰ τὸ μέγα ὄνομά σου;» ²Καὶ ὁ Κύριος μοῦ εἶπε:
«Τὸ ὄνομά μου καὶ ἡ δόξα μου διαμένουν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἡ δικαιοσύνη μου
διατηρεῖ τὰ δικαιώματά της μέχρι τοῦ καιροῦ αὐτῆς. ³Καὶ σὺ θὰ δῆς μὲ τὰ
μάτια σου ὅτι δὲν θὰ εἶναι ὁ ἐχθρὸς ποὺ θὰ καταστρέψῃ τὴν Σιών καὶ θὰ καύσῃ
τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ θὰ ἐνεργήσῃ ὡς ὑπηρέτης τοῦ Θεοῦ πρὸς καιρόν. ⁴Ἐσὺ
ὅμως πήγαινε καὶ πρᾶξε ὅ,τι σοῦ εἶπα». ⁵Καὶ ἐπῆγα καὶ ἐπῆρα τὸν Ἱερεμίαν
καὶ τὸν Ἀδδώ, καὶ τὸν Σαραῖα καὶ τὸν Γοδολία^α καὶ ὄλους, τοὺς τιμημένους

2α. Ἀναφορὰ εἰς τὸ Ἦσ. 49,16 (κατὰ τις Πεσιτώ).

3α. Ἡ πιὸ σαφὴς ἀναφορὰ εἰς ἓνα τέτοιο δράμα ποὺ χάρισε ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀδὰμ
βλ. τοῦ Ψευδο-Φίλωνος Ant. Bibl. (Ἀρχαιολογικά Βιβλικά) 13,8-9. Ἀλλὰ περὶ οὐρανοῦ
Ἱερουσαλήμ γίνεται λόγος καὶ Ἐντ. VI, 9· XXXII, 4. Περὶ τοῦ οὐρανοῦ Ἱεροῦ βλ. Ἐξοδ.
25,9· 40· I Ἐνώχ 90,28 ἔξ.· 1Q 32· 2Q24· 5Q15· 4QFlor· Mx. 14,58 πρλλ.

4α. Ἡ ραββ. παράδοσι ἀναφέρεται σὲ κάτι τέτοιο διαφοροτρόπως. Εἰς τὸ Mid-
rash Tehillim, Ψλ. 16,7 καὶ εἰς τὸ Yalkut Shimeoni παραγρ. 77, Γεν. 15,17, παραδί-
δεται πῶς στὸν Ἀβραὰμ χάριστηκε ἡ ἕρασι τεσσάρων πραγμάτων: τοῦ Ἱεροῦ, τοῦ Νό-
μου, τῆς Γεέννης καὶ τῶν τεσσάρων διαδοχικῶν βασιλείων. Τὸ ἴδιο καὶ εἰς τὸ Ἱεροσ. Ταρ-
γούμ Γεν. 15,12. Κατὰ τὸν Ψευδο-Φίλιωνα, εἶδε τὴ Γέενα καὶ τὸν Παράδεισο (XXIII, 6).

5α. Ὁ καλύτερος μάρτυς διὰ τὰ περὶ Μωϋσέως, εἶναι ὁ Ψευδο-Φίλ. XIX, 10. Ὁ
Charles, ἀδικαιολόγητα, θεωρεῖ τοὺς 2-7 ὡς παρεμβολὴ κάποιου ὑπερβατικιστοῦ, ποὺ δια-
φωνεῖ μὲ τὴν παραδομένη ἰουδαϊκὴ εἰκόνα περὶ Ἱερουσαλήμ τοῦ Βαρούχ. Ἡ εἰκόνα μὲ
ὅλες τὶς ἀποχρώσεις της εἶναι ἐνιαία, ὅπως δείχνει ἄλλωστε καὶ ὁ στίχ. 6.

V 1α. Ὁ Charles τὸ ἀποδίδει ἄλλως: Ὡστε εἰς ἐμὲ ἔλαχε νὰ πονέσω διὰ τὴν Σιών...

ἄνδρες τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς ὠδήγησα πρὸς τὴν κοιλάδα τῶν Κέδρων, καὶ τοὺς ἀφηγήθηκα ὅσα εἰπώθησαν εἰς ἐμέ. ⁶Καὶ ὕψωσαν τὴν φωνή τους καὶ ὄλοι ἔκλαυσαν. ⁷Καὶ ἐκαθίσαμε ἐκεῖ καὶ ἐνηστεύσαμε μέχρι τῆς ἐσπέρας^α.

Ἐπιδρομὴ τῶν Χαλδαίων καὶ ἡ εἰσοδὸς τους εἰς τὴν πόλι μετὰ τὴν ἀποκρυψι τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τὴν κατάρριψι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὑπὸ ἀγγέλων (VI-VIII).

VI. ¹Καὶ ἐγένετο ἡ ἐπομένη καὶ ἰδοῦ: ὁ στρατὸς τῶν Χαλδαίων περι-εκύκλωσε τὴν πόλι, καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν, ἐγὼ, ὁ Βαρούχ, ἀφῆκα τὸν λαόν, καὶ ἀνεχώρησα καὶ ἐστάθην παρὰ τὴν δρῦν^α. ²Ἐθρήνον περι τῆς Σιών, καὶ ὠδνρόμην περι τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἐπελθούσης ἐπὶ τοῦ λαοῦ. ³Καὶ ἰδοῦ! ἐξαίφνης ἰσχυρὸς ἄνεμος ἤγειρέ με, καὶ μὲ ἔφερε ὑψηλὰ ὑπεράνω τοῦ τείχους τῆς Ἱερουσαλήμ^α. ⁴Καὶ παρετήρησα καὶ ἰδοῦ! τέσσαρες ἀγγελοι ἰστάμενοι ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἄκρων τῆς πόλεως, ἕκαστος κρατῶν δάδα πυρὸς εἰς τὰς χεῖρας του^α. ⁵Καὶ ἄλλος ἀγγελος ἤρχισε κατερχόμενος ἐξ οὐρανοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς: ⁶Κρατήσατε τὰς λαμπάδας σας καὶ μὴ τὰς ἀνάφετε μέχρις ὅτου σᾶς εἰπῶ. Διότι ἀπεστάλην πρῶτον διὰ νὰ εἰπῶ λόγον πρὸς τὴν γῆν, καὶ νὰ μεταφέρω πρὸς αὐτὴν τὸ διαταχθὲν πρὸς με ὑπὸ Κυρίου τοῦ Ὑψίστου^α. ⁷Καὶ εἶδα αὐτὸν κατερχόμενον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, καὶ ἔλαβε ἐκεῖθεν τὸ παραπέτασμα, τὸ ἱερὸν Ἐφῶδ, τὴν κιβωτὸν τοῦ ἐξιλασμοῦ, τὰς δύο πλάκας (τοῦ

5α. Ἄδδῶ ὀνομάζετο ὁ πάππος τοῦ Ζαχαρίου (I,1· 7· Ἔσδρ. 5,1· 6,14), ἔτσι ὅμως ἐλέγετο καὶ κάποιοι προφῆτης (B' Παραλ. 13,22). Ὁ Σαρατάς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βαρούχ καὶ πρωθυπουργὸς τοῦ Σεδεκία' καὶ οἱ δύο μετέχθησαν εἰς τὴν Βαβυλώνα (Ἱερ. 51,59· 61). Περὶ τοῦ Γοδολία, γιου τοῦ Ἀχεικάμ, βλ. Ἱερ. κεφ. 40.

7α. Αἱ νηστεῖαι ποὺ ἀναφέρονται ἐν συνεχείᾳ εἶναι 4 ἑπτάήμερες (IX, 2. XII, 5· XX, 1· XLVII 2). Ὁ Charles προτείνει ὡς σχῆμα τοῦ τελικοῦ ἐκδότου τοῦ ἔργου: ἀρχίζει μὲ νηστεία, ἀκολουθεῖ μία προσευχή, μετὰ ἓνα θεῖο μήνυμα ἢ μία ἀποκάλυψι, καὶ μετὰ ἡ ἀνακοίνωσι τοῦ θεοῦ λόγου εἶτε πρὸς ἄτομα (ὅπως εἰς τὸ V, 5) εἶτε πρὸς τὸ λαὸ (ὅπως εἰς τὸ XXX 2-XXXIV), καὶ ἀναλόγως τῆς περιστάσεως καταλήγει μὲ θρῆνο. Τὸ σχῆμα αὐτὸ σπάζει μόνο εἰς τὸ 5 μέρος, δηλ. κεφ. XXI-XLVI, ὅπου ἀπαιτεῖται ἄλλη μία νηστεία μετὰ τὸ XXXV. Εἰς τὸν 4 Ἔσδρα, ὅπως γνωρίζομε, ἔχομε 4 νηστεῖες ἑπτά-ήμερες.

VI 1α. Κάποια δρῦς, κάπου κοντά, ἴσως εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Κέδρων (Charles), ἡ δρῦς Μαμβρῆ, ποὺ μνημονεύεται ἐν LXXVII, 18 καὶ 4 Ἔσδρ. 14,1 (Bogaert, Klijn).

3α. Πρβλ. Ἱεζ. 3,12· 14· Πράξ. 3,38.

4α. Πρβλ. Ἱεζ. 3,2-4· μᾶς θυμίζει ἐδῶ τοὺς 4 ἀγγέλους δεμένους ἐπὶ τοῦ Εὐφράτη καὶ ἔτοιμους νὰ εἰσβάλουν (Ἄποκ. 9,13-15), ποὺ θὰ συμβόλιζαν τὰ τέσσαρα ξένα σώματα στρατοῦ ποὺ συνώδευσαν τὴν XII λεγεῶνα κατὰ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Cestius τὸ 70 μ.Χ. κατὰ τῆς πόλεως. Πρβλ. καὶ Ἄποκ. 7,1-3.

6α. Μόνον ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ πλήρης θεῖος τίτλος· ὁ «Ἵψιστος» παρουσιάζεται ἐν XIII, 1 καὶ LXXXII, 1 καὶ εἰς τὸν 4 Ἔσδρα.

Νόμου) και τὸν ἱερὸν ἱματισμὸν τῶν ἱερέων, καὶ τὸ θουσιαστήριον τοῦ θυμιάματος καὶ τοὺς τεσσαράκοντα ὀκτὼ πολυτίμους λίθους^α, μὲ τοὺς ὁποίους ἐκοσμεῖτο ὁ ἱερεύς^β, καὶ ὅλα τὰ ἱερὰ δοχεῖα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ⁸Καὶ ἐλάλησε πρὸς τὴν γῆ μὲ ἰσχυρὰ φωνή:

⁹Γῆ, γῆ, γῆ, ἄκουσε τὸν λόγον τοῦ παντοδύναμου Θεοῦ.

Καὶ δέξου ὅ,τι ἀναθέτω εἰς σέ.

Καὶ φύλαξέ τα μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων,

⁹Ἔτσι ὥστε, ὅταν λάβῃς ἐντολή, νὰ τὰ ἐπαναφέρῃς,

⁹Ὡστε οἱ ξένοι νὰ μὴ γίνουιν κάτοχοί των.

⁹Διότι ὁ καιρὸς φθάνει καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ παραδοθῆ πρὸς καιρόν, Μέχρις ὅτου νὰ δοθῆ ἐντολή καὶ νὰ ἐπανορθωθῆ διὰ παντός^α.

¹⁰Καὶ ἡ γῆ ἄνοιξε τὸ στόμα της καὶ τὰ κατάπιε^γ.

VII. ¹Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα αὐτὸν τὸν ἄγγελον νὰ λέγῃ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἀγγέλους πὸν κρατοῦσαν τὶς λαμπάδες: «Καταστρέφετε, λοιπόν, καὶ ρίψετε τὸ τεῖχος της μέχρι τῶν θεμελίων του, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθῆ^α ὁ ἐχθρὸς καὶ εἰπεῖ: Ἐκατερρίψαμε τὸ τεῖχος τῆς Σιών, καὶ ἐκαύσαμε τὸν τόπον τοῦ πανίσχυρου Θεοῦ». ²Καὶ σεῖς καταλάβετε τὴ θέσι ὅπου ἐγὼ ἰστάμην προηγουμένως^α.

VIII. ¹Οἱ ἄγγελοι ἐπραξαν ὅπως διέταξε, καὶ ὅταν ἔθραυσαν τὶς γωνίες τοῦ τείχους^α, φωνὴ ἠκούσθη ἐκ τῶν ἔσω τοῦ Ἱεροῦ, μετὰ τὴν πτώσι τοῦ τείχους, πὸν ἔλεγε: ²Εἰσέλθετε, σεῖς οἱ ἐχθροί, καὶ ἔλθετε, σεῖς ἀντίπαλοι· διότι αὐτὸς πὸν ἔμενε εἰς τὴν οἰκία τὴν ἐγκατέλειψε^α. ³Καὶ ἐγὼ, ὁ Βαρούχ, ἔφυγα. Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ὁ στρατὸς τῶν Χαλδαίων εἰσῆλ-

7α. Ἡ ἰουδαϊκὴ παράδοσι κάνει λόγον διὰ 12 λίθους (Ἔξ. 28,21· Ἰουδ. Πολ. V, 5,7). Εἰς τὸν Ψευδο-Φίλωνα (XXVI) λέγεται ὅτι ὁ Θεός, εἰς τὸ τέλος τῶν καιρῶν, θὰ ἀνακαλύψῃ ὄχι μόνον τοὺς δώδεκα λίθους τῶν φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀκόμη, τῶν ἐθνῶν.

7β. Πρόκειται περὶ τοῦ ἀρχιερέως.

9α. Προβλέπεται ἐδῶ ἢ κατὰ τὴ μεσσιανικὴ βασιλεία πλήρης ἀποκατάστασι τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἱεροῦ καὶ τῆς λατρείας.

VII 1α. Ἡ ἰδέα μὴ ὑπερηφανευθῆ ὁ ἐχθρὸς κτλ. ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὴν παράδοσι (Παραλ. Ἱερ. 1,5-6 καὶ 6,7· Σιβυλλ. Χρησμοὶ 5,413· Ἰωσηφ. Ἰουδ. Πόλεμ. 5,1· 3· 6,9,1). Κάποια φωτιὰ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ κατέστρεψε τὸ Ἱερό, ὄχι οἱ Βαβυλώνιοι. Ὅχι οἱ τελευταῖοι, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος ἤθελε τὴν καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ, ἦτο εἰς τὸ σχέδιον τῆς ἰδικῆς του προνοίας ἢ πράξι αὐτή.

2α. Δὲν εἶναι σαφές τὸ νόημα, οὔτε ἡ διόρθωσι τοῦ κειμένου ἐπιτευκτῆ.

VIII 1α. Πρβλ. Δ' Βασιλ. 25,3 ἔξ.

2α. Πρβλ. Ἱερ. 34,2· Παραλ. Ἱερ. 4,1· Ἰωσηφ. Ἰουδ. Πόλ. VI 300· Τάκιτ. Hist.

θε και κατέβαλε τὸν οἶκο, και ὄλα ὄσα ἦσαν γύρω ἀπὸ αὐτόν. ⁵Και ὠδήγησαν τὸν λαὸ μακρὸν αἰχμάλωτο, και μερικὸν ἐσκοτώσαν, και ἔδεσαν τὸν Σεδεκία τὸν βασιλέα, και τὸν ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος.

Πρώτη νηστεία ἐπὶ ἡμερῶν: Ὁ Βαροὺχ θὰ παραμείνη ἐν μέσω τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱερουσαλήμ και ὁ Ἱερεμίας θὰ συνοδεύση τοὺς ἐξορίστους εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ὁ θρηῆνος τοῦ Βαροὺχ ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ (IX-XII).

IX. ¹Και ἐγὼ ὁ Βαροὺχ ἦλθα, και ὁ Ἱερεμίας, ἡ καρδία τοῦ ὁποῖον εὐρέθη καθαρά ἀπὸ ἁμαρτιῶν, ὁ ὁποῖος δὲν συνελήφθη κατὰ τὴν κατάληψι τῆς πόλεως^α. ²Και ἐσχίσαμε τὰ ἱμάτιά μας, ἐκλαύσαμε, και ἐπενθήσαμε, και ἐνηστεύσαμε ἐπὶ ἡμέρες^α.

X. ¹Και ἐγένετο μετὰ τις ἐπὶ ἡμέρες, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦλθε πρὸς ἐμὲ και μοῦ εἶπε: ²Εἶπε εἰς τὸν Ἱερεμία νὰ ὑπάγῃ μέχρι τῆς Βαβυλῶνος και νὰ βοηθήσῃ τὸ λαὸ κατὰ τὴν αἰχμαλωσία^α. ³Σὺ ὄμως θὰ παραμείνης ἐδῶ ἐν μέσῳ τῆς ἐρημώσεως τῆς Σιών, και μετὰ τις ἡμέρες αὐτὲς θέλω δείξει εἰς σὲ τι θέλει συμβῆ εἰς τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν^α.

⁴Και εἶπα εἰς τὸν Ἱερεμία καθὼς ὁ κύριος μὲ προσέταξε. ⁵Και αὐτὸς πράγματι ἀνεχώρησε μαζί με τὸν λαὸ, ἐγὼ ὄμως, ὁ Βαροὺχ, ἐπέστρεψα και ἐκάθισα πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ἱεροῦ, και ἐθρήνησα ἐπὶ τῆς Ἱερουσαλήμ με τὸν ἀκόλουθο θρηῆνο, και εἶπα:

⁶Εὐλογημένος ὄποιος δὲν ἐγεννήθηκε,
⁷Ἡ, ἐκεῖνος ποὺ ἐγεννήθηκε, ἀλλὰ ἀπέθανε,
⁸Ὡς πρὸς ἐμᾶς ὄμως ποὺ ζοῦμε, ἀλλοίμονό μας,
 διότι βλέπομε τις θλίψεις τῆς Σιών
 και αὐτὰ ποὺ ἐπῆλθαν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ.
⁹Θὰ καλέσω τις Σειρήνες^α ἀπὸ τῆ θάλασσα,

IX 1α. Πρβλ. Ἱερ. 39,14· 40,6. Διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας τοῦ Ἱερεμία ἀπὸ ἁμαρτιῶν πρβλ. Ψλ. Σολ. 17,41, ὄπου ὁ Μεσσίας παρουσιάζεται «καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας».

2α. Ἡ νηστεία ἦτο ἡ συνήθης προετοιμασία διὰ τὴν λῆψι θείων ἀποκαλύψεων.

X 2α. Δὲν εἶναι σαφὲς ἀν πρόκειται περὶ τῶν ὄδηγουμένων εἰς αἰχμαλωσία, ἢ περὶ τῶν αἰχμαλώτων, ποὺ ἤδη, βρίσκονται στὴ Βαβυλῶνα. Περὶ καθόδου τοῦ Ἱερεμία εἰς τὴν Αἴγυπτο βλ. Ἱερ. 43,6 ἐξ. Τὰ κείμενα ποὺ μνημονεύουν ἔργο τοῦ Ἱερεμία εἰς τὴν Βαβυλῶνα βλ. στὸν Bogardt, Εἰσαγωγή, σελ. 110-111. Κατὰ τὸ Pesik R. 131 β, ὁ Ἱερεμίας ἐπῆγε εἰς τὴν Βαβυλῶνα με τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ ἐπέστρεψε· πρβλ. XXXIII, 1 ἐξ.

3α. Πρβλ. Ἀποκ. 1, 1· 4,1.

8α. Σειρήνες, κατὰ τὸ I Ἐνώχ 19,2, εἶναι αἱ σύζυγοι τῶν ἀγγέλων ποὺ ἀπεστάτησαν.

Καὶ σεῖς Λιλιῶβ, ἔλθετε ἀπὸ τὴν ἔρημο
Καὶ σεῖς Σεντίμν καὶ δράκοντες^δ ἀπὸ τὰ δάση·
Ἐμπνεῖστε ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ ζώσετε τὶς ὀσφύες σας διὰ νὰ πενήθησετε,
Καὶ μαζί μου ἀρχίσετε τοὺς κλαυθμούς,
Καὶ θρηγήσετε μαζί μου.

⁹Σεῖς, γεωργοί, μὴ σπεύρετε πλέον·

Καί, σὺ γῆ, διατί ἀποδίδεις τοὺς καρποὺς τοῦ θερισμοῦ;
Κράτησε εἰς τοὺς κόλπους σου τὴ γλυκύτητα τῶν καρπῶν σου,

¹⁰Καὶ σὺ, ἄμπελος, θὰ ἐξακολουθήσης νὰ παρέχῃς τὸν οἶνον σου;

Διότι καμμία θυσία δὲν θὰ προσφερθῆ ἀπὸ σέ εἰς τὴν Σιών,
Ὅστε θὰ προσφερθοῦν οἱ πρῶτοι καρποὶ πλέον.

¹¹Καὶ σεῖς, οὐρανοί, φυλάξτε τὴν δρόσο σας,
Καὶ μὴ ἀνοίξετε τὰ θησαυροφυλάκεια τῆς βροχῆς.

¹²Καὶ σὺ, ἥλιε, κράτησε τὸ φῶς τῶν ἀκτίνων σου.

Καὶ σὺ, σελήνη, σβῆσε τὸ πλήρωμα τοῦ φωτός σου.

Διότι πρὸς τί τὸ φῶς πρέπει νὰ φανῆ καὶ πάλιν,

Ἐκεῖ ὅπου τὸ φῶς τῆς Σιών ἔχει σκοτισθῆ;

¹³Καὶ σεῖς, νυμφιοί, μὴ εἰσέλθετε (εἰς τὸν νυμφῶνα)

Καὶ μὴ ἀφίσετε τὶς νύφες νὰ στολισθοῦν μὲ στεφάνους,

Καὶ σεῖς, γυναῖκες, μὴ προσεύχεσθε διὰ νὰ γεννήσετε.

¹⁴Διότι ἡ στεῖρα περισσότερον ὄλων θὰ χαρῆ^α,

Καὶ ὄσαι δὲν ἔχουν υἱοὺς θὰ χαροῦν,

Καὶ ὄσαι ἔχουν υἱοὺς θὰ ἔχουν ἀγωνία.

¹⁵Διότι πρὸς τί γεννοῦν μετὰ πόνων;

Μόνον διὰ νὰ θάψουν μετὰ μὲ θλίφι;

¹⁶Ἡ διατί πρέπει οἱ ἀνθρώποι νὰ κάνουν παιδιά, οἱ ἀπόγονοὶ τους
νὰ παίρνουν ἓνα ὄνομα,

Ἐφοῦ ἡ ἴδια ἡ μητέρα ἐδῶ εἶναι ἔρημος,

Καὶ τὰ τέκνα της ὀδηγοῦνται εἰς αἰχμαλωσία;

¹⁷Ἀπὸ τώρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μὴ ὀμιλεῖτε περὶ ὠραιότητος,

Καὶ μὴ συζητεῖτε περὶ χάριτος.

¹⁸Σεῖς, ἱερεῖς, πάρτετε τὰ κλειδιά τοῦ ἀγιαστηρίου,

Καὶ πετάξετέ τα, εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ,

8β. Νυκτερινὰ πνεύματα, ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοὶ δαίμονες μὲ τὸ ὄνομα Lil καὶ Lilit, ποὺ ἀνήκουν εἰς τὸν ἀσσυριακὸ καὶ βαβυλωνιακὸ δαιμονικὸ θίασο, Πρβλ. καὶ Ἑσ. 34,14.

8γ. Κάποιο εἶδος δαιμονίων. Πρβλ. XXVII, 8.

8δ. Πρβλ. Ἑσ. 13,22. Ἡ λέξις ἡμπορεῖ νὰ σημαίνει καὶ τσακάλια.

14α. Πρβλ. Ματθ. 25,19 καὶ πρλλ.

Καὶ παραδόσετέ τα εἰς τὸν Κύριον λέγοντες:
 Φύλαξε τὸν οἶκον σου ὁ ἴδιος,
 Διότι, ἰδοὺ! Ἐμεῖς ἐδρέθημεν ψεύτικοι καὶ κακοὶ διαχειριστῆς^α
¹⁹Καὶ σεῖς, παρθένες, ποὺ ὑφαίνετε λεπτὸ λινὸ
 Καὶ μετὰξι μὲ χρυσὸ τοῦ Ὁφείρου.
 Πάρετε ἄλλα αὐτὰ γρήγορα
 Καὶ ῥίψατέ τα εἰς τὴ φωτιά,
 Ποὺ θὰ τὰ φέρῃ εἰς ἐκεῖνον ποὺ τὰ ἔφτιαξε.
 Ἡ φλόγα θὰ τὰ ξαναστείλῃ εἰς τὸν δημιουργό τους,
 Ἀπὸ φόβο μήπως τὰ ἀρπάσῃ ὁ ἐχθρός.

XI. ¹ Ἀλλὰ καὶ ἐναντίον σου αὐτὰ θὰ ἔλεγα, Βαβυλώνᾳ:
 Ἄν σὺ εὐήμεροῦσες,
 Καὶ ἡ Σιών κατῴκει ἐν τῇ δόξῃ της,
 Ὁ πόνος μας καὶ πάλιν θὰ ἦτο μέγας,
 Διότι θὰ ἦσο ἴση πρὸς τὴν Σιών.
² Τώρα ὅμως, ἰδοὺ, ὁ πόνος εἶναι ἀπέραντος
 Καὶ ὁ θρήνος χωρὶς ὄρια
 Διότι ἰδοὺ! σὺ εὐήμερεῖς,
 Ἐνῶ ἡ Σιών εἶναι ἔρημος.
³ Ποῖος θὰ εἶναι ὁ κριτῆς σὲ τέτοια πράγματα;
 Ἡ πρὸς ποιὸν θὰ ὑποβάλλαμε παράπονα γι' αὐτὸ ποὺ μᾶς εὐρῆκε;
 Κύριε, πῶς (τὸ) ἄνθεξες^α;
⁴ Οἱ πατέρες μας ἀνεπαύθησαν χωρὶς πόνους
 Καὶ ἰδοὺ! οἱ δίκαιοι κοιμοῦνται ἡσυχά ἐντὸς τῆς γῆς.
⁵ Διότι δὲν ἐγνώρισαν τέτοια ἀγωνία,
 Οὔτε ἄκουσαν περὶ τῶν δεινῶν ποὺ μᾶς εὐρῆκαν.
⁶ Ἄν εἶχες ἀυτιά, γῆ, καὶ ἂν εἶχες καρδιά, χῶμα,
 θὰ πηγαίνατε καὶ θὰ ἀναγγέλλατε αὐτὰ εἰς τὸ Σεὸλ,

18α. Οἱ ἱερεῖς ὡς κακοὶ διαχειριστῆς παραιτοῦνται τῆς εὐθύνης των γιὰ τὸν Ναό. Εἰς τὰ Παρλ. Ἱερ. IV, 3, 4 ὁ Ἱερεμίας πετάει ψηλὰ τὰ κλειδιά ἐνώπιον τοῦ ἡλίου. Εἰς τὸ Jalkut Shim. εἰς τὸ Ἱσ. 21 τὸ ἄνθος τῶν ἱερέων πετοῦν τὰ κλειδιά ψηλὰ. Παραμοίωα σκηπὴ ἀναφέρεται καὶ ἄλλοῦ.

XI 1α. Βαβυλὼν ἐδῶ εἶναι ἡ Ρώμη, ὅπως εἰς τὴν Ἀποκάλυψι 14,8 κ.ά.

3α. Τὸ αὐτὸ ἐρώτημα καὶ εἰς 4 Ἔσδρ. III, 30. Βλ. ἐπίσης Ψλ. Σολ. 2,1· 4 Ἔσδρ. III 8 καὶ Ἱσ. 14,6.

4-6α. Εἰς τὸ Beraka 18β ὑπάρχει διήγησι ποὺ διδάσκει ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ξαίρουσιν τὰ γενόμενα πάνω στὴ γῆ. Ἐπίσης, ὁ Συρ. Βαρούχ LXXXV, 1-3 καὶ ὁ 4 Ἔσδρ. VII, 105-115 ἀγνοοῦν τὴ μεσιτεία τῶν θανόντων δικαίων ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν.

Καὶ θὰ λέγατε εἰς τοὺς νεκρούς:

«Πολὸν εὐτυχεστέροι εἴσθε ἐσεῖς παρὰ ἡμεῖς πού ζοῦμε»^α.

[Ἑλληνικὸ ἀπόσπασμα παπύρου τῆς Ὀξυρύγχου: Grenfell and Hunt, *Oxyrhynchus Papyri*, vol. III 3-7, 1903]

XII. ¹ Ἀλλὰ τοῦτο οἶον

οἶομαι ἐρῶ καὶ λαλήσω

ἐναντίον σου,

² γῆ εὐοδοῦσα. Οὐ

πάντοτε μεσεμβρία ἀποκαίει, οὐδὲ τὸ

διηνεκὲς αἱ ἀκτῖ-

νες τοῦ ἡλίου λάμπουσιν

³ καὶ σὺ μὴ προσδόκα χαιρήσῃς, μηδὲ

ἐπὶ πολὺ καταδίκαζε, ἀληθῶς ἐν καιρῶ

⁴ ἐξυπνισθήσεται πρὸς σὲ ἡ ὄργη ἢ νῦν

ὑπὸ τῆς μακροθυμίας ὡς χαλινῶ κατέχεται⁵.

⁵ Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐνήστευσα ἡμέρας ἑπτά.

XII 1α. Συνεχίζεται ὁ λόγος περὶ τῆς εὐημερίας τῆς Βαβυλωνῶνος τώρα, καὶ περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ πού τὴν περιμένει εἰς τὸ μέλλον.

B'.

Ὁ Ἐρχομὸς τῆς Θείας Δίκης ἐπάνω στὶς εὐημεροῦσες πόλεις (XIII-XX).

Ρῆμα Κυρίου πρὸς τοὺς εὐημεροῦντες.

XIII. ¹Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα ὅτι ἐγὼ ὁ Βαροὺχ εἰστήκειν ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐξῆλθεν ἐξ

ὑψους καὶ εἶπε μοι

²Ἐξανάστα ἐπὶ τοὺς πόδας σου Βαροὺχ καὶ ἄκουε τὸν λόγον ἰσχυροῦ Θεοῦ

³Ἐπειδὴ ἐξεπλάγης διὰ τὰ εὐρόντα Σιών, ἀσφαλῶς θὰ διατηρηθῆς διὰ τοῦτο μέχρι τῆς πληρώσεως τῶν καιρῶν, διὰ τὴν δώσῃς μαρτυρίας. ⁴Ὡστε, ὅταν ποτὲ αἱ εὐδοῦσαι ἐκεῖναι πόλεις εἶπον· Ἐνὰ τί ὁ ἰσχυρὸς Θεὸς ἐπήγαγεν ἐφ' ἡμᾶς τὴν ἀνταπόδοσιν ταύτην; ⁵Θὰ εἰπῆς ἐσὺ πρὸς αὐτάς, ἐσὺ καὶ ὄλαι ὄσαι, ὅπως ἐσὺ ποὺ ἔχουν ἰδεῖ αὐτὴν τὴν καταστροφὴν καὶ θὰ ἰδοῦν αὐτὴ τὴν ἀνταπόδοσιν τὴν ἐρχομένην ἐφ' ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ λαοῦ ὑμῶν ἐν τῷ ὠρισμένῳ καιρῷ αὐτῆς, ὅτι τὰ ἔθνη θὰ τιμωρηθοῦν μετ' ἀδυστήρητος. ⁶Καὶ αὐταὶ θὰ ἐπιμείνουν εἰς τὸ κακό. ⁷Καὶ ἂν κατ' ἐκεῖνο τὸν χρόνον εἰποῦν: Πότε θὰ συμβοῦν αὐτά; ⁸Σεῖς θὰ εἶπητε πρὸς αὐτάς: Σεῖς ποὺ ἠπιατε τὸ στραγγισμένο κρασί, πῖετε τώρα σεῖς καὶ τὸ κατακάθι, τὴν κρῖσι τοῦ Ὑψηλοῦ, ποὺ εἶναι ἀπροσωπόληπτος. ⁹Ἐνεκα τούτου δὲν ἔδειξε προηγουμένως ἔλεος περὶ τῶν ἰδίων υἱῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐτιμώρησε ὡσὰν τὰ ἦσαν ἐχθροὶ του, διότι ἡμάρτησαν, ¹⁰διὰ τοῦτο τότε ἐτιμωρήθησαν, διὰ τὴν τύχον συγγνώμης.

[Συνέχεια: Ἀποσπάσματος τῆς Ὁξυρύχου]

¹¹[Ἀλλὰ τώρα εἶστε ἔνοχοι, οἱ λαοὶ καὶ]

τὰ ἔθνη, κα[ταδουλώσαντες;],

καταπατήσαντες τὴν γῆν καὶ καταχρησάμενοι

τοὺς ἐν αὐτῇ, κτίσμασι

¹²Ἐμεῖς γὰρ εὐεργετούμενοι αἰεὶ ἠχαριστεῖτε αἰεὶ.

XIII 11α. Ἡ ἔννοια εἶναι: ἐνῶ μὲ ἀποκτήματα ἐσεῖς ὑπῆρξατε πάντοτε οἱ εὐεργετούμενοι, ἀπεδείχθητε πάντοτε ἀχάριστοι.

Ἐκπληξι τοῦ Βαρούχ διὰ τὸ θεῖο σχέδιο (XIV-XIX).

[Ἡ δικαιοσύνη τῶν δικαίων δὲν ὠφέλησε οὔτε τοὺς ἰδίους οὔτε τὴν πόλι. Αἱ Κρίσεις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκατάληπτοι. Ὁ κόσμος δημιουργήθηκε διὰ τοὺς δικαίους, αὐτοὶ ὁμῶς παρέρχονται καὶ ὁ κόσμος παραμένει (XIV). Ἀπάντησι: Ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἀμάρτησε ἠθελήμενα. Ὁ παρῶν κόσμος εἶναι ἐπίπονος γιὰ τοὺς δικαίους ἀλλὰ ὁ μέλλον εἶναι δικός τους (XV) καὶ κερδίζεται μὲ τὸν καλὸ χαρακτήρα εἴτε εἶναι ὁ βίος ἐνὸς ἀνθρώπου μακρὸς εἴτε βραχὺς (XVI-XVII). Τελικὴ μακαριότης ἢ ὄλεθρος — τὸ ὑπέριστα ἐρώτημα (XVIII-XIX)].

XIV. ¹Καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπον:
 «ἰδοὺ ἀπέδειξάς μοι καιρῶν τάξεις·
 καὶ τὸ μέλλον ἔσσεσθαι καὶ εἶπες μοι
 ὅτι ὑπ' ἔθνῶν ὑπενεχθήσεται^α ἢ ὑπὸ σοῦ
 λεχθεῖσα πράξις.

²Καὶ νῦν οἶδα ὅτι πολλοὶ ... εἰσὶν οἱ ἀμαρτήσαντες
 καὶ <εὐημερήσαντες;> ἔζησαν
 καὶ ἐπορεύθησαν ἐκ τοῦ κόσμου,
 ὀλίγα δὲ περιέσται^α ἔθνη ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς,
 Οἷς ἐνεχθήσονται;> οὗς εἶπες λόγους·

³καὶ τί πλέον ἐν τούτῳ, ἢ τίνα χεῖρονα τούτων —
 πού ἤλθαν κατ' ἐπάνω μας θὰ ἀναμείνωμε
 νὰ ἰδοῦμε».

⁴Πάλι ὁμῶς θὰ λαλήσω ἐνώπιόν σου: «⁵Τί ὠφέλησε ἐνώπιόν σου, ὅσους εἶχαν γνωῖσι, καὶ δὲν περιεπάτησαν ἐν ματαιότητι ὅπως τὰ λοιπὰ ἔθνη καὶ δὲν εἶπαν εἰς τοὺς νεκρούς:· «Δόστε μας ζωή, ἀλλὰ πάντοτε ἐφοβοῦντο σέ καὶ δὲν ἐγκατέλειψαν τὰς ὁδοὺς σου; ⁶Καὶ ἰδοὺ! πρὸς τὸ ζῆλο πού ἔδειξαν, οὔτε πρὸς χάριν αὐτῶν^α ἐλέησες τὴν Σιών. ⁷Ἀφοῦ ὁμῶς οἱ ἄλλοι διέπραξαν κακά, ἦτο ὀφειλὴ πρὸς τὴν Σιών, ἐξ αἰτίας τῶν ἔργων ἐκείνων οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν τὰ καλά^α, αὕτη νὰ συγχωρηθῇ, καὶ νὰ μὴ κυριευθῇ ἐξ αἰτίας τῶν ἔργων ἐκεί-

XIV 1α. Ὑπενεχθήσεται = ἐπενεχθήσεται, πράξις = κρίσις, ἀνταπόδοσι.

2α. περιέσται = θὰ ἀπομείνουν ὀλίγα ἔθνη. Ἄν οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ XIII 5· 8-11, τότε ὁ Βαρούχ παραπονεῖται ὅτι λίγοι ἔθνη θὰ ἐπιβιώσουν διὰ νὰ τοὺς ἀπευθυνθοῦν οἱ λόγοι ἐκείνοι.

XIV 5α. Βλ. Ἦσ. 8,19: ἐπικλήσι πρὸς τοὺς νεκρούς χάριν τῶν ζώντων. Τὸ «ζωὴ» ἢμπορεῖ νὰ μεταφρασθῇ καὶ «σωτηρία».

6α. Δέκα δίκαιοι ἢμποροῦσαν νὰ σώσουν τὰ Σόδομα. Τότε διατὶ ἔπεσε ἡ Σιών; Πολὺ δύσκολο τὸ ἐρώτημα γιὰ ἓνα Ἰουδαῖο τῶν χρόνων τοῦ Βαρούχ.

7α. Τὰ ἀγαθὰ ἔργα σώζουν τὸ δίκαιο (II,7), δικαιομένο ἀπὸ τὸ Νόμο (II, 3· XV 116), καὶ τὸν κάνουν ἀγαπητὸ εἰς τὸν Θεό, πού εἰσακούει αὐτὰ πού τοῦ ζητεῖ

νων πὸν εἰργάσθησαν τὴν ἀδικία. ⁸ Ἀλλὰ ποῖος, Κύριε, Κύριέ μου, θὰ ἐννοήσῃ τὴν κρίσι σου, ἢ ποῖος θὰ ἐρευνήσῃ τὸ βάθος τῆς ὁδοῦ σου; ⁹ Ἡ ποῖος θὰ ὑπολογίσῃ τὸ μεγαλεῖο τῆς ἀτραποῦ σου; ⁹ Ἡ ποῖος θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ μετρήσῃ τὴν ἀνεξερεύνητη συμβουλή σου; ⁹ Ἡ ποῖος ἐκ τῶν γεννητῶν ἠδρὲ ποτε τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ τέλος τῆς σοφίας σου; ¹⁰ Διότι ὅλοι ἐδημιουργήθημεν ὡς μία πνοή. ¹¹ Διότι καθὼς ἡ πνοὴ ἀνέρχεται ἀπὸ μέσα μας, καὶ πάλι ἐξέρχεται καὶ φεύγει, ἔτσι εἶναι μὲ τὴ φύσι τῶν ἀνθρώπων, πὸν πεθαίνουν ὄχι σύμφωνα μὲ τὴ θέλησί τους καὶ δὲν γνωρίζουν τί θέλει τοὺς εὖρει εἰς τὸ τέλος. ¹² Διότι οἱ δίκαιοι δικαίως ἐλπίζουν εἰς τὸ τέλος, καὶ ἄνευ φόβου ἀφίνουν αὐτὴ τὴν κατοικία, διότι ἔχουν πλησίον σου πολλὰ ἔργα διατηρημένα εἰς θησαυροφυλάκεια. ¹³ Ἐνεκα τούτου ἐπίσης οἱτοὶ ἄνευ φόβου ἐγκαταλείπουν τὸν κόσμον αὐτό, καὶ μὲ χαρούμενη ἐμπιστοσύνη ἐλπίζουν νὰ λάβουν τὸν κόσμον πὸν ἐσὺ τοὺς ὑποσχέθηκες. ¹⁴ Ἀλλοίμονο ὅμως σ' ἐμᾶς, πὸν ἐνῶ τώρα μᾶς σκεπάζει ἡ αἰσχὴν, καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸν χρόνον θὰ προσβλέπομε μόνο εἰς κακά. ¹⁵ Σὺ ὅμως γνωρίζεις ἀκριβῶς τί πράττεις μὲ τοὺς δούλους σου· διότι δὲν ἠμποροῦμε νὰ ἐννοήσωμε ἐμεῖς ἀπολύτως τίποτε ὅπως ἐσὺ, ὁ Δημιουργὸς μας. ¹⁶ Πάλι ὅμως θὰ μιλήσω ἐνώπιόν σου, Κύριε, Θεέ μου. ¹⁷ Ὅταν εἰς πολὺ παλαιὸν χρόνον δὲν ὑπῆρχε κόσμος μὲ τοὺς κατοίκους του, ἐσχεδίασες, καὶ ἔβγαλες ἀπὸ τὸ στόμα σου ἓνα λόγο, καὶ παρευθὺς τὰ ἔργα τῆς Δημιουργίας ἴσταντο ἐνώπιόν σου. ¹⁸ Καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἶπες ὅτι θὰ ἐδημιούργεις διὰ τὸν κόσμον σου τὸν ἄνθρωπον ὡς διαχειριστὴ τῶν ἔργων σου, ὥστε νὰ γίνῃ γνωστὸ ὅτι αὐτὸς δὲν δημιουργήθηκε ἐξ αἰτίας τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὁ κόσμος ἐξ αἰτίας του. ¹⁹ Τώρα ὅμως βλέπω διὰ μὲν τὸν κόσμον πὸν δημιουργήθηκε ἐξ αἰτίας μας, ἴδου! αὐτὸς παραμένει, ἐνῶ ἐμεῖς, ἐκεῖνοι πρὸς χάριν τῶν ὁποίων δημιουργήθηκε, ἀποθνήσκομεν).

ἸΑναγγελία μιᾶς δικαίας ἀνταποδόσεως.

XV. ¹ Καὶ ὁ Κύριος ἀπήντησε καὶ μοῦ εἶπε: «Δικαίως ἐξεπλάγης διὰ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι παρέρχονται, ἀλλὰ δὲν ἔκρινες καλῶς σχετικῶς μὲ τὰ κακά

(ΙΧVΙΙΙ, 3· 5)· τὰ ἀγαθὰ ἔργα ὠφελοῦν καὶ τοὺς ἀδίκους συμπολίτες τοῦ δικαίου (II, 2), καὶ στηρίζουν τὴν Σιών μετὰ τὸν θάνατό τους (XIV, 7· XXXV, 10), πᾶνε μπροστὰ ἀπ' αὐτοὺς στὸν ἄλλο κόσμον καὶ τηροῦνται εἰς θησαυροφυλάκεια μέχρι τὴν Κρίσι (XXIV, 1). Γι' αὐτὸ ὁ δίκαιος ἀφίνει τὸν κόσμον αὐτὸ χωρὶς φόβου (XIV, 12). Παρόμοια, περίπου, διδάσκει καὶ ὁ 4 Ἔσδρας.

XIV 13α. Καθόλου ἀναγκαῖα ἡ πρόταση τοῦ Charles, ὅτι ἐδῶ πρόκειται περὶ ὑποσχέσεως ἐνὸς πνευματικοῦ κόσμου. Ὁχι. Ὁ ἴδιος γνωστὸς εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸ ἐσχατολογικὸς κόσμος ἀποτελεῖ τὴν ὑπόσχεση τοῦ συγγραφέα καὶ τὴν ἐλπίδα τῶν ἀναγνωστῶν.

18α. Νὰ δεχθῇ κανεὶς ὅτι ἡ ἀποψὶ αὐτὴ ἐκφράζει τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν θεολογία τοῦ α' αἰ.; Εἰς τὸν Βαρούχ καὶ τὸν 4 Ἔσδρας τονίζεται πῶς ὁ κόσμος ἐδημιουργήθηκε χάριν τοῦ ἀνθρώπου, ἢ χάριν τῶν δικαίων εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἢ «διὰ τὸν Ἰσραήλ» (βλ. καὶ Ἀναλ. Μωϋσ. I, 12).

τὰ ὁποῖα εὐρίσκουν ὄσους ἀμαρτάνουν. ²Καὶ ὡς πρὸς ἐκεῖνο πὸν εἶπες, ὅτι οἱ δίκαιοι ἀφανίζονται ἐνῶ οἱ ἀσεβεῖς εὐδοκιμοῦν, ³καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ πὸν εἶπες: Ὁ ἄνθρωπος ἀγνοεῖ τὰ κρίματά σου — ἄκουσε λοιπὸν τί θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ πρόσεξε, ὥστε νὰ ἀκούσης τοὺς λόγους μου. ⁵Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὀρθῶς τὴν κρίσι μου, ἐκτὸς ἂν εἶχε ἀποδεχθῆ τὸν Νόμο, καὶ ἂν ἐγὼ τὸν εἶχα διδάξαι ὥστε νὰ ἐννοῆῃ. ⁶Τώρα ὁμως, διότι παρέβη ἐκουσίως, μάλιστα, ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐσκεμμένως ἐνήργησε, θὰ τιμωρηθῆ.

⁷Καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ πὸν εἶπες σχετικῶς μὲ τοὺς δικαίους, ὅτι πρὸς χάρι τοὺς ἤλθε αὐτοὺς ὁ κόσμος, ἔτσι καὶ πάλι ἐκεῖνος πὸν θὰ ἔλθῃ, πρὸς χάρι τοὺς θὰ ἔλθῃ. ⁸Διότι αὐτὸς ἐδῶ ὁ κόσμος εἶναι γι' αὐτοὺς ἀγὼν καὶ μόχθος μὲ πολὺ πόνον· αὐτὸς ὁμως πὸν θὰ ἔλθῃ θὰ εἶναι στέφανος μετὰ μεγάλης δόξης».

XVI. ¹Καὶ ἀπήντησα καὶ εἶπα: «Κύριε, Κύριέ μου, ἰδοὺ! τὰ ἔτη τοῦ καιροῦ τούτου εἶναι ὀλίγα καὶ πλήρη κακῶν, ποῖος λοιπὸν ἤμπορεῖ μέσα σὲ τόσο λίγῳ χρόνῳ νὰ ἀποκτήσῃ αὐτὸ πὸν εἶναι ἀμέτρητο»;

XVII. ¹Καὶ ὁ Κύριος ἀπήντησε καὶ ἐμοῦ εἶπε: «Γιὰ τὸν Ὑψιστο δὲν ἔχουν σημασία οὔτε ὁ πολὺς χρόνος οὔτε τὰ ὀλίγα ἔτη. ²Διότι τί ὠφέλησε τὸν Ἀδὰμ ὅτι ἔζησε ἐνεκαὶκόσια τριάντα χρόνια^α, ἀλλὰ παρέβη τὴν ἐντολὴ πὸν τοῦ ἐδόθη; ³Διὰ τοῦτο ὁ πολὺς χρόνος πὸν ἔζησε δὲν τὸν ὠφέλησε, ἀλλὰ ἔφερε θάνατο καὶ ἀφήρεσε χρόνια ἀπὸ ἐκείνους πὸν ἐγεννήθησαν ἀπὸ αὐτόν. ⁴Ἡ κατὰ τί ὁ Μωϋσῆς ὑπέστη ἀπώλεια, διότι ἔζησε μόνο ἑκατὸν εἴκοσι χρόνια, ὑπῆρξε ὁμως ὑπάκουος εἰς Αὐτόν πὸν τὸν ἐπλασε, ἔφερε τὸν Νόμο εἰς τὸ σπέρμα τοῦ Ἰακώβ, καὶ ἄναψε μιὰ δάδα διὰ τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραήλ»;

XVIII. ¹Καὶ ἀπάντησα καὶ εἶπα: «Αὐτὸς πὸν ἄναψε αὐτὸ τὸ φῶς, ἔλαβε ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ δὲν ὑπῆρξαν παρὰ ὀλίγοι πὸν τὸν ἐμιμήθησαν. ²Ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς ὁμως πὸν αὐτὸς ἐφώτισε, αὐτοὶ ἔχουν λάβει ἀπὸ τὸ σκότος τοῦ Ἀδὰμ^α καὶ δὲν ἠγαλλιάσαντο ἐν τῷ φωτὶ τοῦ λύχνου».

XV 5α. Κατὰ τὸν Charles δύο εἶναι τὰ κέντρα περὶ τὰ ὁποῖα ἐλίσσεται ἡ ἰουδαϊκὴ θεολογικὴ σκέψις τῆς περιόδου αὐτῆς: ὁ Νόμος καὶ ἡ Μεσσιανικὴ προσδοκία. Ἄλλου τονίζεται περισσότερο ἢ σπουδαιότερης τοῦ ἑνός, καὶ ἄλλου τοῦ ἄλλου. Κατὰ τὴ γνώμη του «...ἡ μεσσιανικὴ προσδοκία τείνει νὰ κάμψῃ τὴν ὑπεροχὴ τοῦ Νόμου, μετὰ δὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία δὲν γίνεταί οὔτε ὑπαινιγμὸς περὶ Νόμου (σελ. XX-XXV).

XVII. 2α. Κατὰ τὸ Γεν. 5,5. Ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ εἴσοδος τοῦ θανάτου εἰς τὸν κόσμον ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ κύρια θέματα καὶ τοῦ Βαρούχ. Ἡ σχέσις τῆς διδασκαλίας αὐτῆς μὲ ἐκεῖνὴν τοῦ 4 Ἔσδρα εἶναι προφανής. Εἰς τὸ LIV, 15 ὁ Bogaert συζητεῖ τὴν περιπτώσει σκόπιμης διορθώσεως ἀπὸ τὸν Βαρούχ τῆς ἀπόψεως τοῦ Παύλου εἰς τὸ Ρωμ. 5,12 περὶ καθολικῆς ὑποταγῆς τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὴν ἀμαρτία καὶ τὸν θάνατο.

XVIII 2α. Ὁ Νόμος εἶναι φῶς καὶ ἡ παράβασις τοῦ Ἀδὰμ σκότος. Ἐνῶ εἰς τὸν

XIX. ¹Καὶ ἀποκρίθηκε καὶ μοῦ εἶπε: «Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τότε ὤρισε δι' ἐκείνους διαθήκη καὶ εἶπε: Ὑποὶ ἔθεσα ἐνώπιόν σου ζωὴν καὶ θάνατον», καὶ ἐκάλεσε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν μαρτυρας ἐναντίον αὐτῶν. ²Διότι ἐγνώριζε ὅτι ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του δὲν ἦτο παρὰ βραχύς, ἀλλὰ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ διαμένουν πάντοτε. ³Μετὰ ὅμως τὸν θάνατό του ἡμάρτησαν καὶ ὠδήγησαν καὶ ἄλλους εἰς τὸ κακό, ἂν καὶ ἐγνώριζαν ὅτι εἶχον τὸν Νόμο διὰ τὰ (τοὺς) ὁδηγῆ, καὶ τὸ φῶς ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἀφίνει κανένα νὰ πλαηθῆ, ἐπίσης τὰς (οὐρανίους) σφαίρας αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν καὶ Ἐμένα τὸν ἴδιο ποὺ κρίνει τὰ πάντα σχετικῶς μὲ κάθε ὑπαρξί. Ὡς πρὸς ἐσένα μὴν ἀναλογίζεσαι μέσα εἰς τὴν ψυχὴ σου περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, οὔτε νὰ καταπονεῖσαι μὲ τὰ παρελθόντα. ⁴Διότι τώρα πλησιάζει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, καθὼς καὶ τὸ τέλος εἶτε τῶν ὑποθέσεων, εἶτε τῆς εὐημερίας, εἶτε τῆς ταπεινώσεως, καὶ ὄχι ἡ ἀρχὴ του. ⁵Διότι ἂν ὁ ἄνθρωπος εὐημερήσῃ εἰς τὴν ἀρχὴ ἀλλὰ τοῦ τύχῃ ἐπαίσχυντη μεταχειρίσῃ εἰς τὸ γῆρας, λησμονεῖ ὅλη τὴν εὐημερίαν ποὺ εἶχε ποτέ. ⁶Καὶ πάλι, ἂν ἕνας ἄνθρωπος τύχῃ ἐπαίσχυντου μεταχειρίσεως εἰς τὴν ἀρχὴ, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος εὐημερήσῃ, δὲν ἐνθυμεῖται ποτὲ τὴν κακὴν του μεταχειρίσῃ. ⁷Κι' ἀκόμη ἄκουσε: κί' ἂν κανεὶς ἤθελε εὐημερήσῃ καθ' ὅλον τὸν χρόνο, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ποὺ ἀπεφασίσθη θάνατος ἐναντίον τῶν παραβατῶν, καὶ εἰς τὸ τέλος του θὰ ἀπολεσθῆ, ἔτσι ὅλα θὰ ἔχουν γίνῃ εἰς μάτην».

Ἡ Σιών παρεδόθη διὰ τὰ ἐπισπευσθῆ ὁ ἐρχομὸς τῆς Κρίσεως.

XX. ¹«Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ, ἔρχονται ἡμέραι κατὰ τὰς ὁποίας οἱ χρόνοι εἶναι πλέον βιαστικοὶ ἀπὸ τοὺς προηγουμένους, καὶ αἱ ἐποχαὶ προχωροῦν μὲ μεγαλυτέραν βίαν ἢ εἰς τὸ παρελθόν, καὶ τὰ ἔτη θὰ περνοῦν ταχύτερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα. ²Διὰ τοῦτο ἔκαμα νὰ ἀφανισθῆ ἡ Σιών, ὥστε νὰ ἡμπορῶ νὰ ἐπισπεύσω τὴν ἐπίσκεψί μου εἰς τὸν κόσμον. ³Τώρα λοιπὸν τήρησε ἐντὸς τῆς

Γ' Ἐνῶχ καὶ τὰ Ἰωβηλαῖα οἱ ἀποστάτες ἄγγελοι εἰσάγουν τὸ σκότος εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ἐδῶ, εἰς τὸν Δ' Ἐσδρα καὶ τὸν λεγόμενον ἀδαμικὸ φιλολογικὸ κύκλο, ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ βρίσκεται εἰς τὸν Ἀδάμ. Ὁ Παῦλος πρέπει νὰ ἀνῆκε εἰς αὐτὴ τὴ Σχολὴ σκέψεως.

XIX 1α. Βλ. LXXXIV 2' Δευτερ. 30,19· 28' Ἀναλ. Μωῦσ. 3,12. Εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, ἀπὸ τὸ Δευτερ. 30,19 συμπέραναι ὅτι ὁ Νόμος θὰ διαρκούσῃ αἰώνια, ὅσο ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Πρβλ. Ματθ. 5,18· ἀντιθέτως, εἰς τὸ Λουκ. 16,17· Μάρκ. 13,31.

6α. Καὶ ἐδῶ πάλι ὁ Charles, ἀδικαιολόγητα, τὸ τέλος δέχεται πῶς ὁδηγεῖ εἰς μίαν ὑπερβατικὴν ἐσχατολογία.

XX 1α. Ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς προηγουμένη μνησίαν τῆς πτώσεως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ συσχετισμὸς τοῦ γεγονότος αὐτοῦ πρὸς ὅσα ἀκολουθοῦν περὶ βίας καὶ σπουδῆς τῶν καιρῶν πρὸς τὸ τέλος ἐνθυμίζουσι κάπως τὸ χωρίον Μάρκ. 13,31. Περὶ τῆς συμπτώξεως τοῦ χρόνου προκειμένης τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κυρίου πιστεύεται ὅτι ὁ Βαροῦχ θὰ ἡμπορούσῃ νὰ εἶχε ἀπευθείας ἐμπνευσθῆ ἀπὸ τὸν Ψευδο-Φίλωνα XIX, 13.

καρδίας σου ὅ,τι σὲ διατάσσω, καὶ σφράγισέ το εἰς τὰ ἐσώτερα τοῦ νοῦ σου.
⁴Τότε θὰ σοῦ ἀποκαλύψω τὴν παντοδύναμη κρίσι μου, καὶ τίς ἀνεξερεύνητες
ὁδοὺς μου. ⁵Πήγαινε λοιπὸν καὶ ἀγίασε τὸν ἑαυτό σου ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρες. Νὰ
μὴ φάγῃς ψωμί καὶ νὰ μὴ πιῆς νερὸ καὶ νὰ μὴ μιλήσῃς μὲ κανένα, καὶ μετὰ
ἔλα εἰς αὐτὸν τὸν τόπο, καὶ θὰ σοῦ ἀποκαλυφθῶ. Θὰ σοῦ ἀνακοινώσω ἀλη-
θείας περὶ τῶν πραγμάτων καὶ θὰ σοῦ δώσω ὁδηγίαις σχετικῶς μὲ τὴν πορεία
πὸ θὰ ἀκολουθήσουν οἱ καιροί, διότι πλησιάζουν καὶ δὲν θὰ καθυστερήσουν».

Γ'.

Ὁ Χρόνος τῆς Ἀνταποδόσεως καὶ ἡ ἀκολουθοῦσα Μεσοσιανικὴ Ἐποχὴ (XXI-XXXIV).

Προσευχὴ τοῦ Βαροῦχ υἱοῦ τοῦ Νηριίου (XXI 1-19).

XXI. ¹Καὶ ἔφυγα ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐκάθισα εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Κέδρων, ἐντὸς σπηλαίου τῆς γῆς, καὶ ἠγάσασα τὴν ψυχὴν μου ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐβδόμης ἡμέρας, καθὼς μοῦ ἔδωκε ἐντολή. ²Καὶ μετὰ ἦλθα εἰς τὸν τόπον οὗ μοῦ εἶχε πεῖ. ³Καὶ ἐγένετο περὶ τὴν δύσι τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ψυχὴ μου ἄρχισε νὰ σκέπτεται πολλά, καὶ ἄρχισα νὰ ὀμιλῶ ἐνώπιον τοῦ Ἰσχυροῦ, καὶ εἶπα: «Ἐσὸν ποὺ ἔκαμες τὴ γῆ, ἄκουσέ με, ἐσὸν ποὺ στερέωσες τὸ θόλο τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὸν λόγο, καὶ ἔκαμες στερεὸ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ διὰ τοῦ πνεύματος, ἐσὸν ποὺ κάλεσες στὴν ὑπαρξὴ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου ὅσα δὲν ὑπῆρχαν, καὶ σὲ ὑπάκουσαν. ⁵Ἐσὸν ποὺ διατάσσεις τὸν ἀέρα διὰ νεύματος, καὶ βλέπεις ὅσα πρόκειται νὰ γίνωνται ὡς πράγματα ποὺ ἤδη ἔγιναν. ⁶Ἐσὸν ποὺ κυβερνᾷς μὲ πολλὴ σύνεσιτις δυνάμεις ποὺ ἴστανται ἐνώπιόν σου! Τὰ ἀμέτρητα ἅγια ὄντα, ποὺ ἐδημιούργησες ἐξ ἀρχῆς, ἐκ φλογὸς καὶ πυρός, αὐτὰ ποὺ ἴστανται γύρω ἀπὸ τὸ θρόνον σου καὶ τὰ κυβερνᾷς μὲ φόβο καὶ τρόμο. ⁷Εἰς σὲ μόνον ἀνῆκει τὸ νὰ πράττης παρευθὺς ὅ,τι ἐσὸν ἐπιθυμεῖς. ⁸Ἐσὸν κάνεις τις σταγόνες τῆς βροχῆς νὰ πέφτουν ἀφθονα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μόνος ἐσὸν γνωρίζεις τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν πρὶν ἔλθουν· εἰσάκουσε τὴν προσευχὴν μου. ⁹Διότι ἐσὸν μόνος ἠμπορεῖς νὰ τηρῆς εἰς τὴν ὑπαρξὴ τοὺς ὑπάρχοντες, τοὺς προαπελθόντες, καὶ τοὺς μέλλοντες νὰ ὑπάρξουν, τοὺς ἀμαρτάνοντες καὶ τοὺς δικαίους, ἀφοῦ ἐσὸν εἶσαι ὁ Ζῶν, ὁ ἀνεξερεύνητος. ¹⁰Διότι ἐσὸν εἶσαι ὁ μόνος ζῶν αἰωνίως, εἶσαι ἀνεξιχνίαστος, καὶ γνωρίζεις τὸν ἀριθμὸ τῆς ἀνθρωπότητος: ¹¹ἂν στὸν καιρὸ τους πολλοὶ ἀμάρτησαν, καθὼς καὶ ἂν ἄλλοι, ὅχι λιγώτεροι, ὑπῆρξαν δίκαιοι. ¹²Ἐσὸν γνωρίζεις τὸν τόπον ποὺ τηρεῖς διὰ τὸ τέλος ὅσων ἀμάρτησαν, ἢ τὸ τέλος τοῦ πληρώματος ὅσων ὑπῆρξαν δίκαιοι. ¹³Διότι ἂν ὑπῆρχε μόνο αὐτὴ ἡ ζωὴ, ποὺ ἀνῆκει εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, τίποτε δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ

XXI 1α. Ὁ Charles θεωρεῖ τὰ κεφ. XXI-XXXV ὡς τὸ πέμπτο τμήμα τοῦ βιβλίου, καὶ τὰ κεφ. XXXVI-XLVI ὡς τὸ ἕκτο.

Ἡ ὄλη ἐπιχειρηματολογία στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἠμπορεῖ νὰ ἀλλάξῃ τὰ πράγματα, καὶ γνωρίζει ἀκριβῶς ποιά εἶναι ἡ κατάστασι τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων — χωρὶς νόημα, ἂν δὲν ὑπάρχει ἓνα «τέλος».

11α. Ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι φρονεῖ ὁ ἀπαισιόδοξος 4 Ἐσδρας.

πικρότερο ἀπὸ αὐτό. ¹⁴Διότι τί ὠφελεῖ ἡ δύναμι πὸν μετατρέπεται εἰς ἀσθένεια, ἢ ἡ πλησμονὴ τροφῶν πὸν μετατρέπεται εἰς λιμό; ἢ ἡ ὠραιότης πὸν μετατρέπεται εἰς δυσμορφία; ¹⁵Διότι ἡ φύσι τοῦ ἀνθρώπου πάντοτε μεταβάλλεται. ¹⁶Διότι ὅ,τι ὑπήρξαμε ἄλλοτε, τώρα δὲν εἴμεθα πλέον, καὶ ὅ,τι τώρα εἴμεθα δὲν θὰ παραμείνωμε μετὰ ταῦτα. ¹⁷Διότι ἂν δὲν εἶχε ἐτοιμασθῆ ἓνα τέλος δι' ὅλα, ἢ ἀρχὴ τους ἤθελεν εἶναι εἰς μάτην^α. ¹⁸Σχετικῶς ὅμως με κάθε τι πὸν ἔρχεται ἀπὸ Σέ, πληροφόρησέ με Ἐσὺ, καὶ σχετικῶς πρὸς καθεὶ πὸν σὲ ἐρωτῶ, διαφώτισέ με».

Ὁ Βαρούχ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἐπισπευσθῆ ἡ Κρίσι καὶ νὰ ἐκπληρωθῆ ἡ ὑπόσχেসί του (XXI-19-25).

«¹⁹Επὶ πόσον χρόνο θὰ παραμείνη αὐτὸ πὸν εἶναι φθαρμένο, καὶ ἐπὶ πόσο θὰ εὐδοκιμῆ ὁ χρόνος τῶν θνητῶν; Θὰ μολύνονται ἀκόμη μέσα εἰς τὴν μεγάλη διαστροφή τους αὐτοὶ πὸν περνοῦν ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμος; ²⁰Διάταξε διὰ τοῦτο κατὰ τὸ ἔλεός σου καὶ ἐκπλήρωσε ὅ,τι εἶπες ὅτι ἤθελες φέρει, ²¹ὥστε ἡ δύναμί σου νὰ γίνῃ γνωστὴ εἰς ὅσους σκέπτονται ὅτι ἡ μακροθυμία σου εἶναι ἀδυναμία. Καὶ δεῖξε εἰς τοὺς ἀγνοοῦντες ὅτι κάθε τι πὸν μᾶς εὐρῆκε καὶ τὴν πόλι μας μέχρι τώρα ἐγένετο συμφῶνως πρὸς τὴν μακροθυμία τῆς δυνάμεώς σου, διότι ἔνεκα τοῦ ὀνόματός σου ἐκάλεσας ἡμᾶς λαὸ ἀγαπητό. ²²Ὅλα τὰ ὄντα σήμερα ἔχουν καταληφθῆ ἀπὸ τὸ θάνατο. ²³Ἐπιτίμησε λοιπὸν ἀναλόγως τὸν ἄγγελο τοῦ θανάτου^α, καὶ ἃς ἐμφανισθῆ ἡ δόξα σου, καὶ ἃς γίνῃ γνωστὴ ἡ δύναμι τῆς ὠραιότητός σου, καὶ ἃς σφραγισθῆ τὸ Σεδὸλ, ὥστε ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴ δέχεται τοὺς νεκρούς, καὶ τὰ ταμεῖα τῶν ψυχῶν ἃς ἐπαναφέρουν ὅσους εἶναι ἐγκλειστοὶ εἰς αὐτά. ²⁴Διότι παρῆλθον πολλὰ ἔτη ὅπως ἐκεῖνα πὸν πέρασαν ἀπὸ τις ἡμέρες τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ ὄλων τῶν ὁμοίων τους πὸν κοιμοῦνται ἐντὸς τῆς γῆς, περὶ τῶν ὁποίων εἶπες ὅτι πρὸς χάρι τους ἐδημιούργησες τὸν κόσμος^α. ²⁵Καὶ τώρα δεῖξε

17α. Βλ. Α' Κορ. 15,19.

XXI 23α. Ἀπὸ τὸν Βαρούχ δὲν ὀνομάζεται. Εἰς τὴν ραββ. παράδοσι (Strack-Billerbeck I 144-149) ὀνομάζετο συνήθως Sammucl. Εἰς τὸ Ἐγγειρ. Πειθαρχίας (13, 12) καὶ εἰς τὸ Δαμασκηνὸ Κώδικα (2,6) ὑπάρχει τὸ ὄνομα «οἱ ἄγγελοι τῆς φθορᾶς». Παρόμοιες ἰδέες καὶ εἰκόνες βρισκομε καὶ εἰς τὸν Ψευδο-Φίλωνα 3,10 καὶ 33,3 κ. ἄ., καθὼς καὶ εἰς τὸν 4 Ἐσδρα IV 41-42, καὶ ἄ.

Ἄλλα ὅσα λέγονται εἰς τὴν προσευχὴ αὐτὴ περὶ θνητοῦ καὶ περὶ ὑπερνήσεως τοῦ θνητοῦ πρέπει νὰ κατανοῶνται εἰς τὸ ὑπόβαθρο τῆς ἰουδαϊκῆς θεολογίας, καὶ ὅχι οἰασδήποτε ἑλληνιστικῆς διαρχίας φαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου. Ὁ θάνατος ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κ.Δ. συνδέεται ἀμέσως με τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα, καὶ ὅχι ἀπλῶς με κάποια ἀτομικὴ ἔννοια δικαίωσης.

24α. Πρβλ. XIV 18· XV, 7.

ργήγορα τῇ δόξᾳ σου, καὶ μὴ ἀναβάλης τὸ ὑπεσχημένο ἀπὸ Σέ)α. ²⁶Καὶ ὅταν συμπλήρωσα τοὺς λόγους αὐτῆς τῆς προσευχῆς αἰσθάνηκα πολὺ ἀδύναμοςα.

Ἡ ἀπάντησι τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν προσευχὴ τοῦ Βαρούχ: Θὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσί Του — Ἀπαιτεῖται χρόνος διὰ τὴν ἐκπλήρωσί της — Τὰ πράγματα πρέπει νὰ κρίνονται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς τελειώσεώς τους. Μέχρις ὅτου γεννηθοῦν ὅλαι αἱ ψυχαὶ δὲν δύναται νὰ ἔλθῃ τὸ Τέλος, πὺν θὰ δείξει τὴν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ πρὸς ὅλους (XXII-XXIV).

XXII. ¹Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, ἰδοῦ: ἀνοίχθησαν οἱ οὐρανοία, καὶ εἶδα, καὶ μοῦ ἐδόθη δύναμις, καὶ φωνὴ ἀκούσθηκε ἀπὸ τὰ ὕψη, καὶ εἶπε πρὸς ἐμέ: ²«Βαρούχ Βαρούχ, διατί ταράττεσαι; ³Ὅποιος ταξειδεύει ὀδικῶς ἀλλὰ δὲν συμπληρώνει τὸ ταξίδι, ἢ ὅποιος ἀναχωρεῖ διὰ θαλάσσης ἀλλὰ δὲν φθάνει εἰς τὸ λιμάνι, ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι ἱκανοποιημένος; ⁴Ἡ αὐτὸς πὺν ὑπόσχεται νὰ δώσῃ ἕνα δῶρο εἰς ἄλλον, ἀλλὰ τὸ κατακρατεῖ, δὲν εἶναι αὐτὸ κλοπῆ; ⁵Ἡ αὐτὸς πὺν σπέρνει τὴ γῆ, ἀλλὰ δὲν θερίζει τὸν καρπὸ της εἰς τὸν καιρὸ του, δὲν χάνει τὰ πάντα; ⁶Ἡ αὐτὸς πὺν φντεύει φυτό, ἂν δὲν μεγαλώσῃ εἰς τὸν κατάλληλο γ' αὐτὸ χρόνο, αὐτὸς πὺν τὸ ἐφύτευσε ἀναμένει νὰ λάβῃ καρπὸ ἀπὸ αὐτό; ⁷Ἡ ἢ γυναικα πὺν συνέλαβε, ἂν γεννήσῃ ὄχι εἰς τὸν καιρὸ της, δὲν φρονεῖ ἀσφαλῶς τὸ τέκνο της; Ἡ αὐτὴ πὺν κτίζει οἰκία, ἂν δὲν τὴν σκεπάσῃ καὶ τὴν ὀλοκληρώσῃ, ἢ μπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ οἰκία; Εἶπέ μου πρῶτον αὐτό)».

XXIII. ¹Καὶ ἀπήνησα καὶ εἶπα: «Ὁχι, Κύριε, Κύριέ μου». ²Καὶ ἀπεκρίθη καὶ μοῦ εἶπε: «Διατί λοιπὸν ταράττεσαι δι' αὐτὸ πὺν δὲν γνωρίζεις, καὶ διατί ἀνησυχεῖς τόσο εὐκόλα γιὰ πράγματα πὺν ἀγνοεῖς; ³Διότι ὅπως ἐσὺ δὲν ἐλησμόνησες τὸ λαὸ πὺν τώρα ὑπάρχει καὶ ὄσους ἀπέθαναν, ἔτσι ἐγὼ ἔχω κατὰ νοῦ καὶ αὐτοὺς πὺν πρόκειται νὰ ἔλθουν. ⁴Ἐπειδὴ ὅταν ὁ Ἀδάμ

25α. Πρβλ. XLIV, 13· LI, 3· LXXXIII, 4 ἐξ.

26α. Πρβλ. XLVIII 25· 4 Ἔσδρ. V, 14· XII 5· 14· Δαν. 10,17.

XXII 1α. Βλ. Ἰεζ. 1,1· Ματθ. 3,16· Ἰωάν. 1,52· Πραξ. 10,11· Ἀποκ. 19,11. Μὲ τὰ ἐρωτήματα τῶν στιχ. 3-8 ὁ Θεὸς θέλει νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν Βαρούχ τὴν ὁμολογία πὺς κάτι λείπει ἀκόμη ἀπὸ τὸν κόσμον, ὥστε νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ὑπόσχεσι τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ δείχνει καὶ ἡ συνέχεια. Ἐκεῖνο πὺν πρέπει, ἐπίσης, νὰ σημειωθῇ ἐξ ἀφορμῆς ὄχι μόνο τοῦ προηγουμένου καὶ τοῦ παρόντος κεφ. ἀλλὰ ὅλου τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ ἀνάπτυξι μιᾶς ρητορικῆς κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴ διαδικασία, πὺν ἀναμφισβήτητα προδίδει ἑλληνικὴ ἐπίδρασι. Ὅπως καὶ εἰς τὸν 4 Ἔσδρ. ἔτσι καὶ ἐδῶ ἡ ἀποκαλυπτικὴ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ παλαιὰ καθιερωμένα της καλοῦπια. Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ὁ Θεὸς ἐρωτᾶται διὰ πολλὰ πράγματα, διότι βρίσκεται ὁ ἴδιος σὲ πολὺ δύσκολη θέσι. Καὶ οἱ ἀπαντήσεις του καταβάλλεται κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατὸ πρὸ πειστικῆς.

ἀμάρτησε και ὁ θάνατος ἀπεφασίσθη ἐναντίον ὧσων θὰ ἐγεννῶντο^α, τότε τὸ πλῆθος ἐκείνων οἱ ὅποιοι θὰ ἐγεννῶντο ἐμετρήθη, και γι' αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ ἐτοιμάσθηκε θέσις, ὅπου οἱ ζῶντες θὰ κατοικοῦσαν και οἱ νεκροὶ θὰ ἐφυλάσσοντο. ⁵Πρὶν λοιπὸν ὁ καθωρισμένος ἀριθμὸς συμπληρωθῆ^α, ἡ κτίσι δὲν θὰ ἀναγεννηθῆ, διότι τὸ πνεῦμα μου εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ζωῆς, και τὸ Σεὸλ δέχεται τοὺς νεκρούς. ⁶Πρέπει, ἀκόμη, ἐσὸ νὰ ἀκούσης περὶ τῶν ἐρχομένων μετὰ τοὺς χρόνους αὐτούς. ⁷Διότι ἡ λύτρωσί μου ἐπλησίασε^α, και δὲν εἶναι πολὺ μακρὰ ὅπως ἦταν πρὶν.

XXIV. ¹Διότι ἰδοὺ! ἐρχονται οἱ ἡμέρες και θὰ ἀνοίγουν αἱ βίβλοι^α, ὅπου ἔχουν γραφεῖ οἱ ἀμαρτίες ὄλων τῶν ἀμαρτησάντων, καθὼς και τὰ ταμειῶ^α εἰς τὰ ὅποια ἔχει συλλεγῆ ἡ δικαιοσύνη^β ὄλων ὅσοι ὑπῆρξαν δίκαιοι. ²Διότι τοῦτο θὰ γίνῃ κατ' ἐκεῖνο τὸν καιρό: και ἐσὸ θὰ δῆς και οἱ πολλοὶ μετὰ σοῦ^α τὴν μακροθυμία τοῦ Ὑψίστου, πὺ ἐκράτησε διὰ μέσου ὄλων τῶν γενεῶν, πὺς ἐφάνηκε μακροθυμος πρὸς ὄλα τὰ τέκνα (τῆς γυναίκας), πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας και πρὸς τοὺς δικαίους». ³Και ἀποκριθῆκα και εἶπα^α: « Ἄλλὰ, ἰδοὺ! Κύριε, κανεὶς δὲν ξέρει τὸν ἀριθμὸ τῶν πραγμάτων πὺ ἐγιναν, εἴτε πρόκειται νὰ ἔλθουν. Διότι, γνωρίζω πράγματι τί ἔλαχεν εἰς ἐμᾶς, ἀλλὰ τί θέλει συμβῆ εἰς τοὺς ἐχθρούς μας δὲν γνωρίζω, καθὼς και πότε θὰ ἐπισκεφθῆς τοὺς δούλους σου».

XXIII 4α. Ὁ Charles διακρίνει δύο ἀπόψεις περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀμαρτίας τοῦ Ἀδάμ και τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φυσικοῦ θανάτου: Κατὰ τὴ μία (XVII 3· XIX 8· XXIII 4), ἀν ὁ Ἀδάμ δὲν ἀμάρτανε, ὁ ἄνθρωπος, θὰ ἦταν ἀθάνατος. Ἔτσι ἔχει τὸ θέμα και εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλο. Κατὰ τὴν ἄλλη ἄποψι (IV 15. IV 16) ὁ Ἀδάμ ἀπλῶς εἰσήγαγε πρόωρα τὸ θάνατο εἰς τὴν ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος.

5α. Βλ. 4 Ἑσδρ. IV 35 ἐξ. Gen. Rabba 24,4· Ρωμ. 11,25· Ἀποκ. 6,11· Ἀ' Κλημ. 59,2.

7α. Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς γιατί ἡ σωτηρία εἰς τὰ ἀποκαλυπτικά ἔργα, ὅπως και εἰς ὀλόκληρη τὴν Κ.Δ., παρουσιάζεται νὰ εἶναι πολὺ κοντά. Πρβλ. LXXXII 12· Ἰ Ἐνώχ 51,2· Λουκ. 21,28· Ἀ' Πέτρ. 4,7· Ἰακ. 5,3. Οἱ καιροὶ ἦσαν φοβερὰ πιεστικοὶ και βαθύτατη ἡ συνείδησι ὅτι ἡ ἐπιβίωσι μόνο με κάτι νέο θὰ εἶναι δυνατή.

XXIV 1α. Ἐπανειλημμένως εἰς τὸν παρόντα τόμο ἔχουν σχολιασθῆ τὰ θέματα αὐτά. Ἐδῶ ἀναφέρω μόνο ἀντίστοιχα χωρία τῆς Κ.Δ.: Ἀποκ. 20,12. Ματθ. 6,19.

1β. Τὴ δικαιοσύνη αὐτὴ ἡ φαρισαϊκὴ μερίδα ἐβλεπε περισσότερο ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς τηρήσεως τοῦ τελετουργικοῦ Νόμου, ἐνῶ γιὰ τοὺς ἀποκαλυπτικούς συγγραφεῖς, πὺ εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τοὺς Προφῆτες τῆς Π.Δ., ἡ δικαιοσύνη εἶναι κυρίως τὰ καλὰ ἔργα.

2α. Ἀντὶ «μετὰ σοῦ» ἴσως ὀρθότερο «ὅμοιοι πρὸς σέ».

3α. Ὁ Θεὸς ἔχει τὰ ἐπιχειρήματά του ὡς πρὸς τὴν μὴ ἐπιβολὴ τοῦ δικαίου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἔως ὅτου νὰ συμπληρωθῆ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀνθρωπότητος δείχνει μακροθυμία ἐπὶ δικαίους και ἀδίκους, και κατὰ τὴ φράσι τοῦ Ἰησοῦ (Ματθ. 5,45). Ὁ Βαρούχ ὁμοῦς εἶναι ὡσάν νὰ μὴν ἀκούη τὴν ἐπιχειρηματολογία αὐτὴ. Εἶναι ὡσάν νὰ λέη: Πολὺ καλὰ γιὰ τὰ μέχρι τώρα· ἀπὸ ἐδῶ και πέρα τί γίνεται; Τοῦτο πράττει ἐπανειλημμένως.

Σημεῖα τῆς ἐρχομένης Κρίσεως.

XXV. ¹Καὶ ἀπεκρίθη καὶ μοῦ εἶπε: Ἐσὺ, ἐπίσης, θέλεις διατηρηθεῖς μέχρι τοῦ χρόνου ἐκείνου πού ὁ Ὑψιστος θὰ ἐργασθῆ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο διὰ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τις ἔσχατες ἡμέρες. ²Τέτοιο δὲ θὰ εἶναι τὸ σημεῖον: ³Βαθεῖα κατάπληξη θὰ καταλάβει τοὺς κατοίκους τῆς γῆς. Τότε θὰ περιέλθουν εἰς πολλὰς θλίψεις, καὶ θέλουν πάλιν περιπέσει εἰς μεγάλας βασάνους. ⁴Καὶ θὰ συμβεῖ ὅταν διαλογίζονται ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς τους θλίψεως: Ὁ Ἰσχυρὸς δὲν ἐνθυμεῖται πῶς τῆ γῆ — ναί, θὰ συμβεῖ ὅταν θὰ ἔχουν χάσει κάθε ἐλπίδα, τότε ὁ καιρὸς θὰ παρουσιασθῆ σὰν ὕστερα ἀπὸ βαθὺ ὕπνο».

XXVI. ¹Καὶ ἀποκρίθηκα καὶ εἶπα: «Ἡ θλίψις ἐκείνη πού θὰ διαρκέσει ἐπὶ μακρό, ἢ ἀνάγκη ἐκείνη θὰ περιλάβει πολλὰ ἔτη;».

Αἱ δώδεκα πληγαὶ πού θὰ ἔλθουν ἐπὶ τῆς γῆς: Ὁ Μεσσίας καὶ τὸ βασίλειό του. Ἡ Ἀνάστασι (XXVII-XXX).

XXVII. ¹Καὶ ἀπεκρίθη καὶ μοῦ εἶπε: «Εἰς δώδεκα μέρη ὁ χρόνος ἐκεῖνος εἶναι διαιρεμένος, καὶ καθένα ἀπὸ αὐτὰ φυλάσσεται γιὰ ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχει προσδιορισθεῖ. ²Εἰς τὸ πρῶτο μέρος θὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ταραχῶν. ³Εἰς τὸ δευτέρω μέρος ὁ φόνος τῶν μεγάλων (αὐτοῦ τοῦ κόσμου). ⁴Εἰς τὸ τρίτο μέρος θὰ πέσουν πολλοὶ εἰς τὸν θάνατο. ⁵Εἰς τὸ τέταρτο μέρος θὰ ἀποσταλῆ τὸ ξίφος. ⁶Εἰς τὸ πέμπτο μέρος λιμὸς καὶ ἀνομβρία. ⁷Εἰς τὸ ἕκτο μέρος ἐπαναστατικοὶ κλονισμοὶ καὶ σεισμοί. ⁸(Ἐλλείπει τὸ ἔβδομο). ⁹Εἰς τὸ ὄγδοο μέρος πλῆθος φαντασμάτων καὶ ἐπιδρομαὶ δαιμόνων. ¹⁰Εἰς τὸ ἔνατο μέρος ἡ πτώσι πυρός. ¹¹Εἰς τὸ δέκατο μέρος ἀρπαγὴ καὶ παντοειδῆς καταπίεσι. ¹²Εἰς τὸ ἐνδέκατο μέρος ἀδικία καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῶν παθῶν. ¹³Εἰς τὸ δωδέκατο μέρος

XXV 1α. Πρβλ. XIII 31.

2α. Ματθ. 24,30 καὶ πρβλ. Ἀποκ. 12,1-3. Διὰ τὰ σημεῖα πού θὰ προηγηθοῦν τοῦ τέλους βλ. ἐπίσης: 4 Ἐσδρ. IV 51 — V 13· VI 18 ἐξ· LVIII 63-IX 6· I Ἐνώχ 99,4 ἐξ· Ἰωβηλ. 23,22 ἐξ· Σιβυλλ. III 796 ἐξ.

3α. Πρβλ. LXX 2· 4 Ἐσδρ. XIII 30.

4α. Θλίψις: πρβλ. Ματθ. 24,7-9· 21· 29.

4β. Πρβλ. Λουκ. 21,25 ἐξ.

XXVII 1α. Δώδεκα πληγαὶ θὰ ἔλθουν πρὸ τῆς Παρουσίας· ὁ χρόνος τῶν ὀδίνων τοῦ Μεσσία διαιρεῖται ἐδῶ εἰς δώδεκα τμήματα. Βλ. LIII, 6· 4 Ἐσδρ. XIV 11 ἐξ· Ἰωβηλ. 23,13· Ματθ. 24,8 (ὑπάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὀδίνων), Ἀποκ. 15,1 (πληγὰς ἐπτὰ τὰς ἐσχάτας).

2α. Τῆ λέξι «ταραχὴ» πολλὰς ἀρχαῖες μεταφράσεις ἀποδίδουν μὲ τὸ «σεισμό».

6α. Πρβλ. LXX 6· 4 Ἐσδρ. III 18· IX 3· Ματθ. 24,7 καὶ προηγ.

10α. LXX 8· 4 Ἐσδρ. V 8,

σύγχυσι ἀπὸ τὴν ἀνάμειξι ὄλων αὐτῶν ποὺ εἰπώθησαν πρὶν. ¹⁴Διότι τὰ μέρη αὐτοῦ τοῦ καιροῦ διατηροῦνται χωριστὰ διὰ νὰ ἀναμιχθοῦν τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο καὶ νὰ βοηθήσουν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. ¹⁵Διότι μερικὰ θέλουν κρατήσῃ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἴδια καὶ θὰ λάβουν (ἀντὶ αὐτῶν) ἀπὸ ἄλλα. Μερικὰ θὰ πληρώσουν τὸ δικό τους ἔργο καὶ ἐκεῖνο τῶν ἄλλων, ὥστε νὰ μὴ ἐννοοῦν οἱ εὐρισκόμενοι ἐπὶ τῆς γῆς κατ' ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τῶν καιρῶν^α.

XXVIII. ¹Ἐν τούτοις, ὅποιος καταλάβει αὐτὰ θὰ εἶναι τότε φρόνιμος. ²Γιὰ τὸ μέτρο καὶ τὸν ὑπολογισμό τοῦ χρόνου ἐκεῖνον θὰ ὑπάρξουν δύο μέρη: ἑβδομάδες τῶν ἑπτὰ ἑβδομάδων^α. ³Καὶ ἀποκριθῆκα καὶ εἶπα: «Εἶναι καλὸ γιὰ ἓναν ἄνθρωπο νὰ φτάσει (σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο) καὶ νὰ μείνει παρατηρητής. Θᾶταν ὅμως καλύτερα νὰ μὴ φθάσει ἐκεῖ ἀπὸ φόβο μήπως ἀποτύχη^α. Θὰ πρόσθετα ἀκόμα καὶ τοῦτο: Θὰ περιφρονήσῃ ὁ ἄφθαρτος τὰ φθαρτὰ καὶ ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὰ φθαρτά^α, καὶ θὰ προσέξει μόνον ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι φθαρτά. Ὅταν ὅμως, Κύριε, συμβοῦν τὰ πράγματα ποὺ προεῖπες σ' ἐμένα, δεῖξε μου καὶ τοῦτο, ἐὰν ἦρα χάρι ἐνώπιόν σου^α. ⁷Αὐτὰ θὰ συμβοῦν εἰς ἓνα τόπο ἢ ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη τῆς γῆς, ἢ ὅλη ἢ γῆ θὰ τὰ δοκιμάσῃ;».

XXIX. ¹Καὶ ἀπεκριθῆ καὶ εἶπε εἰς ἐμέ: «Ὅ,τι θέλει ἔλθει (θέλει ἔλθει) εἰς ὅλη τὴ γῆ· διὰ τοῦτο ὅλοι οἱ ζῶντες θὰ δοκιμάσουν αὐτά^α. ²Διότι κατ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ θὰ προστατεύσουν μόνον ἐκείνους ποὺ κατ' ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες θὰ εὗρεθῶν εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ^α. ³Καὶ θέλει γίνῃ, ὅταν ὅλα ὅσα ἔχουν προβλεφθῆ διὰ νὰ ἐκπληρωθῶν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη, τότε ὁ Μεσσίας θὰ ἀρχίσῃ νὰ ἀποκαλύπτεται^α. ⁴Καὶ ὁ Βεχαμῶθ θὰ ἀποκαλυφθῆ ἀπὸ τὴν θέσι του καὶ ὁ Λεβιάθαν θὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ τὴ θάλασσα, τὰ δύο αὐτὰ τέρατα, ποὺ ἐδημιούργησα κατὰ τὴν πέμπτη ἡμέρα τῆς Δημιουργίας καὶ διετήρησα γιὰ ἐκεῖνο τὸν καιρὸ^α. ⁵Τότε αὐτὰ θὰ εἶναι γιὰ τὴν τροφὴ ὄλων αὐτῶν ποὺ θὰ ἀπομείνουν. Ἡ γῆ ἐπίσης θὰ δώσῃ τοὺς καρπούς, δέκα χιλιάδες ἀντὶ γιὰ ἓνα. Κάθε ἄμπελος θὰ βγάλῃ

15α. Πρβλ. XLVIII 32· 1 Ἐνώχ 98,3.

XXVIII 1α. Πρβλ. Δαν. 12,10· Ματθ. 24,15.

3α. 4 Ἐσδρ. XIII 16-20.

5α. Πρβλ. XL 3· XLIII 2· XLIV 2· LXXXV 5· 4 Ἐσδρ. IV 11· VII 31· 114.

6α. Πρβλ. Γεν. 6,8· 19,19· 4 Ἐσδρ. 56.

XXIX 1α. Πρβλ. LXIX 1.

2α. Πρβλ. XL 2· LXXI 1· 4 Ἐσδρ. IX 8· XIII 48 ἐξ. Ψευδοφίλων VII 4· Gen. Rab. 74,1.

3α. Βλ. XXXIX 7· LXX 112· 4 Ἐσδρ. VII 27 ἐξ· XII 32· XIII 32· Ψλ. Σολ. 17,23 ἐξ· 18,6· I Ἐνώχ 48,10· 52,4· Ἰωάν. 1,31· 2 Θεσσ. 1,7.

4α. Ἦσ. 27,1· 4 Ἐσδρ. VI 69-52· I Ἐνώχ 90,30· Σιβυλλ. V 384· Ψλ. Σολ. 18,7. Βλ. Strack. Billerbeck IV/2, σελ. 1156 ἐξ.

χιλίους κλώνους, καὶ κάθε κλώνος θὰ παράγη χίλια τσαμπιά, καὶ κάθε τσαμπὶ θὰ παράγη χίλιες ρῶγες, καὶ κάθε ρῶγα θὰ παράγη ἓνα κόρο κρασί^α. ⁶Καὶ ὅσοι εἶχαν πεινάσει θὰ εὐφρανθοῦν: καὶ κάτι περισσότερο, θὰ βλέπουν θαύματα κάθε ἡμέρα⁷. Διότι ἄνεμοι θὰ ἐξέρχονται ἀπ' ἔμπροσθέν μου διὰ νὰ φέρουν κάθε πρῶτὴ τὴν εὐωδιαν ἀρωματικῶν φρούτων, καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας σύννεφα θὰ ἀποστάζουν δρόσο σωτηρίας (ὕγειας)^α. ⁸Καὶ θέλει γίνεῖ κατ' ἐκείνον ἀκριβῶς τὸν καιρὸ καὶ τὸ ταμεῖο τοῦ μάννα^α θὰ κατέλθῃ πάλι ἐξ ὕψους, καὶ θὰ τρώγουν ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνα τὰ ἔτη, αὐτοὶ ποὺ εἶναι οἱ καταπτήσαντες εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

XXX. ¹Καὶ θὰ γίνῃ μετὰ ταῦτα, ὅταν πληρωθῇ ὁ χρόνος τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Μεσσία αὐτὸς θὰ ἐμφανισθῆ^α μὲ δόξα (καὶ θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν δόξα)^β, ²Καὶ ὅλοι ὅσοι ἐκοιμήθησαν ἐλπίζοντες εἰς αὐτὸν θὰ ἐγερθοῦν. Καὶ θὰ γίνεῖ κατ' ἐκεῖνο τὸ χρόνο καὶ θὰ ἀνοίγουν τὰ ταμεῖα^α, μέσα στὰ ὁποῖα φυλάσσεται ὁ ἀριθμὸς τῶν ψυχῶν τῶν δικοίων, καὶ θὰ ἐξέλθουν, καὶ πλῆθος ψυχῶν θέλουν παρουσιασθῆ εἰς μία σύναξι κοινή^β. Οἱ πρῶτοι θὰ εὐφρανθοῦν καὶ οἱ ἔσχατοι δὲν θὰ ἔχουν πιά ἀγωνία. ³Διότι αὐτοὶ ξέρον ἐπιφθασε ὁ καιρὸς ὁ λεγόμενος τὸ πλήρωμα τῶν καιρῶν. ⁴Οἱ ψυχὲς ὅμως τῶν ἀσεβῶν, ὅταν ἴδουν ὅλα αὐτά, περισσότερο τότε θὰ νοιώσουν χαμένοι^α. ⁵Διότι θὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἤλθε ἡ βάσανός τους καὶ ἐφθασε ἡ ἀπόλειά τους.

5α. Παπίας παρὰ Εἰρην. Adv. Haen. V 33· I Ἐνώχ 10,19.

5β. Ἰωσ. Ἀρχαιολ. XV 314.

7. Πρβλ. LXXIII 2· Ἦσ. 26,19· 4 Ἔσδρ. VII 121· VIII 52 ἐξ· Ἰωβηλ. 23,26-30· I Ἐνώχ 5,8 ἐξ· 25,5-7· 60-20.

8α. Ψλ. 78,25· Σιβυλλ. III 746· Ψευδο-Φίλων XIX 10· Ἀποκ. 2,17.

XXX 1α. Παρουσία: Ματθ. 24,37.

1β. Δὲν εἶναι σαφὲς τί ὁ σ. ἔνοσεῖ. Πάντως οἱ πλεῖστοι τῶν σχολιαστῶν ἔνοουσι τὴν ἔκφρασι ὡς ἐπιστροφή τοῦ προὑπάρχοντος Μεσσία εἰς τοὺς οὐρανούς. Βλ. I Ἐνώχ 46,1· 2· 48,3· 62,7· 4 Ἔσδρ. XII 32· XIII 26. Ἐμεῖς πιστεύομε ὅτι, καθὼς παρεμβάλλεται ἡ ἔκφρασι αὐτὴ, ἀπλῶς ἀναπτύσσει τὸ νόημα τῆς προηγουμένης. Ἀλλοιώτικα, ἡ ἀνάστασι καὶ ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Μεσσία παρουσιάζεται νὰ συντελεῖται μετὰ τὴν ἐπιστροφή του εἰς τοὺς οὐρανούς. Πέραν τούτου, τί εἶδους Μεσσίας πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐμφανίζεται καὶ ἀμέσως ἐπιστρέφει εἰς τοὺς οὐρανούς! Τώρα, ποῖον ὁ Βαρούχ ἀνέμενε ἀπὸ τοῦ ἥρωος τοῦ ἔθνους νὰ ἐπιστρέψῃ μὲ δόξα ὡς Μεσσίας δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ πῆ κανεῖς. Ἐξ ἄλλου, πρέπει νὰ ἐξετασθῇ τὸ θέμα χριστιανικῆς παρεμβολῆς εἰς τοὺς στίχ. 1 καὶ 2 «ἐκοιμήθησαν ἐλπίζοντες εἰς αὐτόν». Τὰ προσαγόμενα εἰς τὴν τελευταία αὐτὴ ἔκφρασι παράλληλα ἀπὸ τὸν Κλιβ (Βαρούχ XLVIII 22 = τελείως γενικὰ Ψλ. 16,9 ἐξ.) ἀναφέρονται εἰς τὸν Γιαχβέ, ὅχι στὸ Μεσσία, ὅπως π.χ. τὸ Α' Θεσσ. 4,13.

2α. Πρβλ. XXI 23· I 2· Ψευδο-Φιλ. III 10· X 16· XIX 2· L 15.

2β. Πρβλ. Α' Κορ. 15,52.

4α. Πρβλ. L 15· Ψευδο-Φιλ. XVI 3.

Ὁ Βαρούχ προτρέπει τὸ λαὸ νὰ ἐτοιμασθῆ διὰ χειρότερα κακά, καὶ ἀναχωρεῖ. Παράπονο τοῦ λαοῦ. Ἀπάντησι τοῦ προφήτη (XXXI-XXXIV).

XXXI. ¹Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἐπῆγα πρὸς τὸν λαὸ καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς· «Συναχθῆτε πρὸς ἐμὲ ὅλοι οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν καὶ θὰ λαλήσω λόγους πρὸς αὐτούς»^α. ²Καὶ ὅλοι συνήχθησαν εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Κέδρων^α.

³Καὶ ἀποκρίθηκα καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς·

«Ἄκουσε, Ἰσραήλ, καὶ θὰ λαλήσω πρὸς σέ,
Καὶ ἐνωτίσου, σπέρμα Ἰακώβ^α, καὶ θὰ σέ διδάξω.

⁴Μὴ λησμονήσετε τὴν Σιών,

⁵Ἀλλὰ μνημονεύετε τὴν ἀγωνία τῆς Ἱερουσαλήμ,

⁶Διότι ἰδοὺ! ἔρχονται ἡμέραι,

Ποὺ τὰ πάντα θὰ γίνουν λεία τῆς φθορᾶς^α
καὶ θὰ εἶναι ὡς νὰ μὴ εἶχαν ὑπάρξει.

XXXII. ¹Ὡς πρὸς ἐσᾶς ὁμως, ἐὰν ἐτοιμάσετε τὶς καρδιές· σας, ὥστε νὰ σπαροῦν εἰς αὐτὲς οἱ καρποὶ τοῦ νόμου, τότε θὰ σᾶς προστατεύσῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ποὺ ὁ Ἰσχυρὸς θὰ σείσῃ ὅλην τὴν κτίσι^α. ²Ἐπειδὴ μετ' ὀλίγο χρόνον τὸ οἰκοδόμημα τῆς Σιών θὰ σεισθῆ γιὰ νὰ κτισθῆ ἐκ νέου. ³Αὐτὸ ὁμως ἐδῶ τὸ οἰκοδόμημα δὲν θὰ παραμείνῃ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγο θὰ ἐκριζωθῆ, καὶ θέλει ἐγκαταλειφθῆ μέχρι τὸν (καθωρισμένο) καιρὸ. ⁴Καὶ μετὰ ταῦτα θέλει ἀνανεωθῆ ἐν δόξῃ, καὶ ἡ οἰκοδόμησί του θὰ μείνῃ τελεία διὰ παντός. ⁵Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θλιβόμεθα τόσο πολὺ διὰ τὸ κακὸ ποὺ ἦλθε ὅσο δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο θὰ ἔλθῃ. ⁶Διότι θὰ θέλει γίνεαι κρίσις μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ δεινὰ ὅταν ὁ Ἰσχυρὸς θὰ ἀνακαινίσῃ τὴν κτίσι του^α. ⁷Καὶ τώρα μὴ μὲ πλησιάσετε ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, οὔτε νὰ μὲ ἀναζητήσετε μέχρις ὅτου ἐπιστρέψω πρὸς

XXXI 1α. Πρβλ. V 5· XLIV 1.

2α. Πρβλ. V 5.

3α. XVII 4.

5α. ἢ «θὰ ἀπαχθοῦν», ὅπως εἰς τὸ XX, 19.

XXXII 1α. Ἡ ἰδέα ἔρχεται ἀρχικὰ ἀπὸ τὸν Ἀγγαῖο 2,6· βλ. Ἑβρ. 12,26.

Ἡ Τοῖα ὡς πηγὴ τῆς ζωῆς ἀναφέρεται ἐπανειλημμένως ἀπὸ τὸ Βαρούχ καὶ ἄλλους συγγραφεῖς.

Εἰς τοὺς στίχ. 2-4 λέγεται ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ ἐντὸς ὀλίγου θὰ καταστραφῆ. Ἄλλ' αὐτὸ ἤδη ἔχει γίνεαι εἰς τὸ XX 1-2· XXXI 4, XXXII 5· XXXIII 2-3· XXXV 1. Ὁ Charles ἐδῶ αὐτούς τοὺς στίχ. θεωρεῖ ὡς παρεμβολή (ἀπὸ τὸν Τωβίτ 14,4-5), διότι δημιουργοῦν πολλὰς ἀνωμαλίας στὸ κείμενον. Ἡμπορεῖ ὅμως νὰ πῆ κανεὶς αὐτὸ γιὰ ἓνα προφήτη ποὺ βλέπει συνεχῶς ἐμπρὸς καὶ πίσω; Ὁ Klijn προτείνει: πρώτη καταστροφή ἡ τοῦ 587· ἀνοικοδόμησι· δεύτερη καταστροφή τὸ 70 μ.Χ.

6α. Πρβλ. XLIV 12· LVII 2· Ἠσ. 65,17· 4 Ἑσδρ. VII 75· I Ἐνώχ 45,4 ἐξ· 72,1· Ἰωβηλ. 1,29· Ἀποκ. 21,1· 8.

ἡμᾶς». ⁸Καὶ ἐγένετο ὅταν ἐλάλησα πρὸς αὐτοὺς ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ ἐγώ, ὁ Βαρούχ, ἀπῆλθον τὴν ὁδὸ μου^α, καὶ ὅταν ὁ λαὸς μὲ εἶδε νὰ φεύγω, ἔψωσαν τὴ φωνή τους καὶ ἐθρήνησαν καὶ εἶπαν: ⁹«Ποῦ φεύγεις μακρὰ ἀπὸ ἐμᾶς, Βαρούχ, καὶ μᾶς ἐγκαταλείπεις ὅπως ὁ πατέρας πὸν ἐγκαταλείπει τὰ ὄρφανὰ τέκνα του, καὶ φεύγει μακρὰ τους;

XXXIII. ¹Αὐτὲς εἶναι οἱ ἐντολὲς πὸν ὁ σύντροφός σου, Ἰερεμίας ὁ προφήτης σὲ διέταξε, καὶ σοῦ εἶπε: ²«Πρόσεξε τὸν λαὸ τοῦτο μέχρις ὅτου νὰ πάω καὶ νὰ βοηθήσω τὸ ὑπόλοιπο τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐξεδόθη καταδίκη ὅτι θέλουν ὀδηγηθῆ εἰς αἰχμαλωσίαν;» ³Καὶ τώρα ἂν ἐσὺ μᾶς ἐγκαταλείψῃς^α θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς καλὸ ὄλοι νὰ ἀποθάνωμε ἐδῶ μπροστά σου, καὶ τότε ἐσὺ θὰ φύγῃς μακρὰ μας».

XXXIV. ¹Καὶ ἀποκρίθηκα καὶ εἶπα πρὸς τὸν λαόν: «Μακρὰ ἀπὸ ἐμένα νὰ σᾶς ἐγκαταλείψω ἢ νὰ ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ σᾶς. Μόνο θὰ ὑπάγω εἰς τὸ Ἅγιον τῶν Ἁγίων^α, νὰ ἐρωτήσω τὸν Ἰσχυρὸ ὡς πρὸς σᾶς καὶ ὡς πρὸς τὴ Σιών, μήπως καὶ δεχθῶ περισσότερη φώτισι, καὶ μετὰ πάλι θὰ ἐπιστρέψω σ' ἐσᾶς».

(Συνεχίζεται)

8α. Πρβλ. 4 Ἔσδρ. V 19.

XXXIII 3α. Πρβλ. 4 Ἔσδρ. XII 48.

XXXIV 1α. Πρβλ. X 5.